

ПОЛЬСЬКІ ФРАШКИ

ПОЛЬСЬКІ ФРАШКИ

ПОЛЬСЬКІ ФРАШКИ

Збірник

З польської

Київ
Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
1990

ББК 84.4П - 4
П53

Це видання —
перша спроба представити
в одній книжці
зразки польських фрашок
(коротких сатирико-
гумористичних віршів)
від XVI ст. до наших днів
в перекладах
українською мовою.

В книге собраны
образцы польских фрашек
(коротких сатирико-
юмористических стихотворений)
от XVI в. до наших дней
в переводах
на украинский язык.

Упорядник і автор передмови
І. М. Лозинський

Редактор *О. С. Зелик*

П $\frac{47003010200-209}{M205(04)-90}$ 209.90

ISBN 5-308-00752-7

© Упорядкування,
вступна стаття.
І. М. Лозинський, 1990.
© Художнє оформлення.
О. М. Андрощук, 1990.

І СМІШИТЬ, І ЖАЛИТЬ

Згадаймо спочатку, що писав колись видатний польський славіст Олександр Брюкнер (1856—1939) про фрашку: «Фрашки — найпривабливіший, найбільш життєвий і разом з тим найбагатший для нас розділ давньої польської літератури. Таких творів, як «Сад фрашок» В. Потоцького, не має жодна інша література (підкреслення наше.—*І. Л.*), і навіть такі письменники, як А. Морштин, В. Коховський, Я. Гавінський ближчі нам головним чином завдяки фрашкам». Аналогічної думки щодо фрашок В. Потоцького був І. Франко.

Що ж це за жанр, і в чому його неповторність?

Фрашка — коротенький, найчастіше дво- або чотирьорядковий лірично-сатиричний, сповнений гумору, дотепний вірш на злободенну тему. Трапляються фрашки, які мають і шістнадцять рядків, але не більше двадцяти. Інакше, за словами польського поета Юліана Тувіма (1894—1953), фрашка перетвориться в сатиричну пісню і втратить найважливішу рису — дотеп. В цьому контексті варто згадати визначення професора Яна Тшинадльовського, який вважає, що фрашка — це насамперед «дотеп, відтворений при допомозі поетичної форми».

Саме слово «фрашка» (від італійського — *frasca*, старогрецького — *fracha*) з'явилося в Польщі ще у XVI ст. У щоденному вжитку воно означало «дрібниця». Слово «фрашка» не перекладається — так, наприклад, як і «сага». За чотириста років свого функціонування термін «фрашка» міцно утвердився в мові і набув прав громадянства.

Як окремий літературний жанр фрашка дуже близька до епіграми, з якої, до речі, вона й бере свій поча-

ток. Мабуть, тому термін «епіграма» замість «фрашка» вживав ще у 80-х роках минулого століття Кароль Бартошевич, відомий упорядник тритомника «Перлини польського гумору».

За формою, як пояснюють автори сучасного Словника польської мови (т. 2, Варшава, 1960), фрашку можна навіть вважати жартівливою різновидністю епіграми. В цьому підтримує їх співавтор Словника літературознавчих термінів (Вроцлав — Варшава, 1976) Януш Славінський. Адже обидва ці літературні жанри єднає лаконізм і схожість композиційної структури — твір завершується влучним, часто парадоксальним підсумком, блискотливим розкриттям попередньо прихованої думки, що є кульмінаційним елементом композиції.

Хочеться нагадати ще й про таке. Фрашка своїм задумом має і те спільне з епіграмою¹, що найчастіше спирається на парадоксальний дотеп. І в цьому аспекті їхня спільна історія досить давня.

Проте польську фрашку не можна ототожнювати з епіграмою тому, що епіграма за своїм генезисом і первісною функцією була, як правило, ліричним написом на статуй чи гробниці, який рідко коли мав гумористичне забарвлення. У фрашці ж повна протилежність. Вона ніколи не була написом, польський національний гумор та сатира є органічною складовою частиною її смислової субстанції. І, нарешті, не можна ототожнювати фрашку й епіграму ще й тому, що в польській літературі обидва ці жанри паралельно розвиваються і зараз.

¹ Мабуть, ота функціональна схожість структури фрашки і епіграми та їх спільний родовід стали причиною того, що в першому томі Польсько-українського словника (К., 1958) слово «fraszka» перекладено як епіграма. Це застаріле семантичне формулювання автори запозичили зі «Słownika języka polskiego» (uloż. pod red. Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Nideźwieckiego, t. 1, Warszawa, 1900).

Проти ототожнювання чи змішування фразки з епіграмою, а тим самим звужування своєрідного значення цього сатиричного жанру, виступив радянський поет Сергій Михалков. У вступі до збірки «Польские фразки» (М., 1964) він писав: «Хоча фразка досить близька за характером до епіграми і часто є нею, все-таки вона являє собою самостійний жанр сатиричного вірша». І далі С. Михалков підкреслював: «Розмір вірша у ній часто довільно ламається, тому відмінність від епіграми проступає ще більш разуче».

Коли виходити з того, що епіграма є віршованим згустком думки в короткому виразі, а жартівливий вірш (основа фразки) — згустком сміховинки, сатири, то форма, яка є синтезом однієї і другої, тобто конденсованої думки та польського гумору, і є тим, що називається фразкою.

А щоб не залишилась нез'ясованою тематична специфіка фразки, додамо: об'єктом зображення фразки має бути життєва сценка (правдива або правдоподібно вигадана), що передається крізь призму сміху. Сміх може бути двоякий: як джерело розваги, безтурботний, веселий, що викликається комізмом зображеної ситуації чи особи, і сміх як засіб сатиричного викриття негативних рис характеру людей, певних громадських вад та нездорових суспільних явищ.

Як кожний інший літературний жанр, фразка має свою історію. Польський поет-лірик доби Відродження Ян Кохановський (1530—1584) вперше вжив слово «фразка» для означення коротеньких віршів. Але ще до появи збірки Я. Кохановського під назвою «Фразки», як вважав професор Юліан Кшижановський, своєрідним прообразом пізніших фразок була книжечка епіграматичних віршів давньоримського поета Гая Валерія Катулла (84—54 рр. до н. е.), створена понад дві тисячі років тому, з присвятою Корнелію Непоту.

Пройшовши певну еволюцію, латинські епіграматичні

вірші трансформувалися в окремий літературний жанр (спочатку на правах пасерба), який буйно розцвів у творчості Марціала (40—102 рр.), блискучого майстра лаконічної форми епіграм.

Про античну епіграму є багато досліджень. І, зрозуміло, широко зупинятися на цьому немає потреби. Однак про одну річ варто сказати.

Характерно, що деякі сюжети епіграматичних віршів, пройшовши довгий історичний шлях (аж зі Стародавньої Греції та Риму) і дещо втративши свій первісний ліричний характер, були покладені в основу окремих польських фрашок. Це довів польський дослідник професор Ришард Ганшинець на прикладі запозичення сюжетів фрашкарем Яном з Вельмовиць Гавінським з творчості англійського епіграматиста Джона Овена (1560—1622), який писав по-латинському. Відзначимо при цьому: чимало ранніх польських фрашок настільки насичено думками античного світу та літератури, що ті фрашки хіба що тільки мовно належать до польського красного письменства.

На відміну від епосу, драми і лірики, фрашки довгий час видавцями не визнавалися за жанр, гідний для публікації. Навіть коли вони одержали самостійне літературне значення та право, їх ставили на останньому місці як своєрідні, не досить серйозні дрібниці літературного характеру.

Досить сказати про такий факт. Видавець Янушовський намагався не випустити фрашок Я. Кохановського через їх нібито свавільний, натуралістичний зміст. Тому поет змушений був розсіяти ці гумористичні твори по всьому тритомнику, щоб вони стали менш примітними.

А як розцінював фрашки сам Ян Кохановський, їхній творець? Він відзначав, що на сторінках його збірки «Фрашки» зустрічаються «сміх і жарти», «пісні, танці й застольні бесіди». За його словами, фрашки — це все, про що ми думаємо, все, що ми робимо. Чимало його

фрашок автобіографічного характеру, автор також не уникає звернень до прямих адресатів («Епітафія Собе-хові»), часто називає по імені своїх сучасників, знайо-мих, приятелів. Його насмішка не обійшла й духовни-ків («Про пишномовця»). Я. Кохановський замислюється над суєтністю повсякдення, короткочасністю людського життя, недосконалістю людської природи («Про лю-бов», «До дівчини»).

Попередник Я. Кохановського — один із зачинателів польської національної літератури — Миколай Рей (1505—1569, родом із Журавна на Львівщині) також створив чимало різноманітних фрашок, проте назвав їх фігліками (1562), тобто жартами. Фігліки М. Рея — 237 восьмирядкових віршів, досить кострубатих за фор-мою і мало зрозумілих своєю старопольською лекси-кою — віддзеркалювали досить простий тогочасний до-теп, що був виявом не тільки тодішньої польської, але й європейської культури взагалі.

Фрашки обох письменників — М. Рея та Я. Коханов-ського — спирались на дотеп ситуаційний, мали харак-тер жартівливого віршованого анекдота («Про лікаря іспанця» Я. Кохановського), не чужа їм була і деяка грубуватість, навіть цинізм, за якими, однак, не можна підозрювати брудного наміру. Це йшло безпосередньо від народних звичок називати речі своїми іменами.

Уявлення про фрашку (іноді й слабку) як дотепний, їдкий вірш, писаний з всякої нагоди (*ad hoc*), як скла-лося в часи М. Рея та Я. Кохановського, побутувало й пізніше. На підтвердження цієї думки можна навести рядки Даніеля Наборовського (1573—1640), де він го-ворить про жало фрашки:

Ти на фрашку маеш гнів,— забагато перцю?
А без перцю фрашка, знай, що тіло без серця...

і Веспазіана Коховського (1655—1700), який у примітці до своїх фрашок писав так:

Фрашки ці хай не суттєві, свою вартість мають,
Бо ж вони про дрібні речі влучно повідають.

Жанр фрашки, який виник на польському ґрунті в XVI ст., продовжував розвиватися і в наступні епохи. З розвитком жанру фрашка все далі відходить від старогрецьких та римських джерел. Дедалі рідше пишуться вони латинською мовою, а все більше польською. Міфологічні сюжети, які за багатовіковою інерцією не переставали служити основою епічних поем та драматичних творів, не дають натхнення фрашкарям, для яких джерелом творчого надиху було саме життя у всьому його розмаїтті. Саме фрашка стає тим куточком у давній польській поезії, де простий, але письменний городянин XVI ст. сміливо забирає голос і, не наслідуючи високого стилю шляхетських поетів, висловлював свої погляди і своє ставлення до людей та суспільства.

На фоні пишномовної літератури, яка зміцнювала блиск і могутність вищих кіл польського суспільства і яка була незрозумілою (частково через латинську мову) і нецікавою для народних мас, існувала поезія фрашки, що не тільки стала близькою народові, а й служила йому своєрідною зброєю — зброєю сміху — для виразу протесту проти магнатів і шляхти, духовенства і лихварів. Звичайно, серед фрашкарів того часу, починаючи від аноніма-протестанта, Пуаловського, Кармановського та Братковського, були такі, що гордували простим людом або й зовсім не хотіли знати його. Та все ж були й такі, які відважно використовували в своїй творчості тематику простолюддя.

Поряд з фрашкою літературного походження виникає й пишно розвивається серед простолюду фрашка — часто анонімна, — що супроводжувала танці, а тому дістала назву співаночки. Можливо, що народна фраш-

ка виникла набагато раніше, ніж літературна, але дослідженням цього питання ніхто не займався.

В даному аспекті чимале значення мали першодруки народних брошур з гострим і дотепними фрашками, що відображали життя і побут середніх та найбідніших верств населення. Вони продавалися на ярмарках і під час свят, їх купували міщани, ремісники і спудеї, щоб при першій-ліпшій нагоді рзвеселити друзів, скажімо, під час народних гулянь. Довгі роки народні фрашки були щоденною духовною поживою для міського читача, аж поки їх не почала завзято переслідувати церковна цензура.

Найчастіше ці брошури були анонімними або друкувалися під різними псевдонімами. Іван Франко висунув переконливе припущення, що оті народні польські фрашки — в основному витвір «польського Совізджала», якого він вважав національним уособленням відомого Уленшпігеля чи східнослов'янського Івана. З-поміж цих видань (більша частина їх зникла без сліду) особливої уваги, на його думку, заслуговує книжечка, випущена 1614 року: «Фрашки Совізджала нового» Яна з Киян. Вона завоювала таку велику популярність, що вийшла аж чотирма виданнями.

У процесі свого розвитку польська фрашка збагачувалася новими тематичними відтінками і різновидами форми, серед яких знаходимо сатиричну епітафію, віршований анекдот, невеличку повчальну байку, каламбур, двозначність тощо.

Не треба доводити, що кожен вид і усної народної творчості, і письмової літератури переживав періоди свого піднесення. Віком розквіту для польської фрашки стало XVII століття.

Найпліднішим поетом-фрашкарем XVII ст., який до певної міри продовжував і розвивав традицію Я. Кохановського, виявився Вацлав Потоцький, автор «Саду фрашок» (написані 1656—1694 рр., а видані 1907 р.)

в п'яти томах. В його фрашках ішлося про хиби польського суспільного життя, про зловживання католицького костюлу в Польщі, про його світську помпезність. Не пощадив В. Потоцький і аристократів («На мішаних»), шляхти («Хлопська відповідь»), суддів, нездаручителів, тодішніх службовців і теологів («Мало для мудрості», «Напис на могилі п'яниці»). Автор дошкульно іронізував зі свого шляхетського стану і з того мішанства, яке намагалося стати шляхтою («Влучна відповідь», «Всячина»). Не випадково професор О. Брюкнер вважав фрашки В. Потоцького дзеркалом, яке пластично відбивало період панування короля Яна Казимира. Вчений захоплювався версифікаційною майстерністю поета, соковитістю та добірністю польської мови в його творах, які розцінював як одне з найбільш оригінальних явищ давньої польської літератури.

Тон фрашок XVII ст. був одверто натуралістичний, грубуватий, так що цензура не одну фрашку знівечила. Вони не могли бути опублікованими в такому крутому, соковитому й колоритному вигляді, в якому народилися. Тому автори переважно читали їх у невеликому колі друзів і, окрім того, поширювали серед знайомих рукописно. Свідомість того, що фрашкам не пробитися крізь загати цензури, сприяла ще більш різкому антиклерикальному, іноді еротичному їх звучанню. Так, наприклад, в анонімних фрашках «Королівська хроніка», «Бичок — герб Станіслава Августа», «На біскупа Адама Нарушевича», «На Міхала Чарторизького», «На Йоахима Хрептовича», написаних під час панування короля Станіслава Августа, йшла сильна течія сатиричних алюзій, спрямованих проти тогочасного політичного, громадського і морального занепаду. Тогочасні фрашки Францішка Діонізія Князьніна, Францішка Заблоцького, Каєтана Венгерського, Станіслава Трембецького — своєрідна мозаїка давніх звичаїв та стосунків соціальних прошарків у Польщі. Як зазначив К. Бадецький,

«у них закріпилася картина культури щоденного життя міста, вони одверто, просто і невибагливо дорікнули суспільству за різні його вади».

Тематично тогочасні друковані фрашки умовно можна поділити на антиклерикальні й антиміщанські. (Поділ професора О. Брюкнера значно детальніший. Беручи до уваги не тільки зміст, але й форму, він розрізняє фрашки трагічні, гумористичні, поважні, вульгарні, еротичні, національні, іншомовного походження, близькі до афоризмів, епіграм, пасквілів, мораліте, коротких надмогильних написів тощо). Принагідно згадаємо, що постать українця, добродушного і простого, наївного і забобонного, але відважного та не позбавленого гумору, також була інколи темою польських фрашок («Про українця, що горілки цурався» А. Владиславіуша, жив у першій половині XVII ст.; «Книжка не робить мудрішим», «Українець із італійкою» В. Потоцького; «За формою» В. Коховського). І. Франко відзначав, що фрашки В. Потоцького «відіграли певну роль у вивченні побуту й історії українського народу в другій половині XVII ст.».

Не слід забувати, що тогочасні фрашки писалися насамперед для того, щоб грубуватим гумором розвеселяти читача і слухача. Інколи автор для досягнення мети і створення певної образності вдавався до вульгарності: наприклад, підкреслював фізичну ваду особи тощо. Такими виявилась більшість фрашок Анджея Морштина (1613—1693).

У фрашках XVIII ст. знайшов своє віддзеркалення суспільно-політичний занепад шляхетської Польщі («Фрашки конфедератів барських»).

Популярними в той час були фрашки видатного письменника доби Просвітительства Ігнація Красіцького (1735—1801), майстра завуальованих політичних гумористично-сатиричних мініатюр.

Добре знаючи життя духовенства, придворні звичаї,

політичну атмосферу, І. Красіцький картав зло, кепкував з аристократів, байдужих до долі рідного краю («Птахи в клітці», «Король і писарі», «Пан і вовк»), захищав правду, навчав мудрості («Вирок», «Мудрий і дурень»). Його фрашки — афористична насмішка над святенництвом («Щур і кіт»), над пияками, дармоїдами («П'яниця»). Своєю майстерністю і психологічною свіжістю вони актуальні й сьогодні.

Слід сказати, що поряд з оригінальними за задумом фрашками з'являються і такі, сюжети яких ніби стали мандрівними. Так, фрашка Станіслава Трембецького (1739—1812) «На литовця» є немовби варіантом фігліка М. Рея «Литовець, який питався поляка, як його звати» або фрашки «Про литовця» Я. Кохановського.

Наслідки тих глибинних зрушень в соціальному й духовному житті Польщі кінця XVIII — початку XIX ст., які можуть бути охарактеризовані як новий етап національного, культурного і літературного розвитку, а також нової політичної ситуації, що склалась на польських землях після останнього (третього) поділу Польщі (1795), почали поступово відбиватися і на фрашках. Культуроформуючим фактором, що значно вплинув на літературний процес, став романтизм, який могутньо посилив зацікавлення письменників народною культурою, усною народною творчістю, історичними і мистецькими пам'ятками.

Фрашкарі залюбки звертаються до народних джерел. Певне відлуння народних польських анекдотів, безперечно, наявне в талановитих фрашках, створених видатним польським комедіографом А. Фредро («Наш край», «Наче грибів»), П. Янковським («Скнари», «Він»), великими польськими письменниками доби романтизму Адамом Міцкевичем («На сварку Гуровського з Пулавським») і Юліушем Словацьким («Здоровий глузд»). Ці твори дали зображення життєво правдиві,

поети не нехтували крутим словом, аби відбити у фрашці рельєфність побутової картинки.

Водночас на зламі XVIII і XIX ст. фрашка почала поступово втрачати характер грайливого гумористичного вірша і набуває ознак дошкульної політичної сатири. Вона відходить від натуралістичної тематики, від «задивлення в спальню», майже виключно торкається сфери суспільних і духовних проблем поневоленого народу. Ритм фрашок стає різкіший, рими чіткіші, дотеп поважніший. Такими вони будуть до кінця минулого століття, що дало підстави до завважень про деяку їх одноманітність.

Фрашки періоду 1800—1918 рр.— за винятком творів Ц. К. Норвіда, В. Сирокомлі, А. Асника, Родоця (псевдонім Миколая Бернацького), Я. Леманського — переважно не мають темпераменту й гостроти фрашок XVII ст. А «фрашки без гумористичного жала,— як сказав один критик,— що риба без солі». Було тоді також чимало анонімних фрашок, зверталися до цього жанру і письменники, для яких він не був основним (Генрік Сенкевич і Болеслав Прус — творці історичних і побутових романів, драматург і художник Станіслав Виспянський).

З кінця десятих — початку двадцятих років XX ст. фрашки відродились у своїй первісній формі, вони знову стали такими, як були колись,— тобто «медом і жалом», як сказав І. Красіцький. Журнали — львівський «Шутек», «Цирулік варшавський», «Шпільки» — почали заново відрощувати гумористичне жало. У міжвоєнне двадцятиріччя (1918—1939) процвітають гострі, блискотливі, лаконічні й дотепні фрашки, які водночас зачіпають і суспільне життя. Так, антифашистське (протисанаційне) і антиклерикальне спрямування мають політично влучні фрашки В. Жимовського («Надгробки Новачинському»), Ю. Тувіма («Міністр і вистава») і особливо Л. Пастернака («Кар'єристам», «До скепти-

ка»). Засобами дотепу, що переходив в іронію і навіть в сарказм, Л. Пастернак висміював лідерів буржуазних партій, ксьондзів, реакційних письменників. Найістотною особливістю цих фрашок є їхня полемічна загостреність. Не дарма Тадеуш Голлендер (1910—1943) писав:

Фрашко дурненька, ворог похмурих,
Мила смішинко, донько палка,—
Тихни: знову в тобі цензура
Тайного запаху-смыслу шука.

Ім притаманна філігранність форми, якій автори надавали великого значення. Тому, аналізуючи фрашки Ю. Тувіма, Т. Боя-Желенського, А. Слоніського, К. І. Галчинського, не можна брати до уваги лише сюжет, бо при цьому було б утрачено правильне розуміння внутрішньої атмосфери поетичних мініатюр, численні відтінки чисто польського гумору, що є в них суттєвою мистецькою субстанцією.

В часи другої світової війни фрашки писали не тільки ті польські письменники, які залишились в окупованій фашистами Польщі, а й письменники-емігранти.

В умовах гітлерівського терору сатирична поезія, викриваючи злочини німецько-фашистських окупантів, виконувала роль захисника національної честі польського народу, підносила його дух. Крилата лаконічна фрашка часто використовувалась як підтекстівка до різноманітних антигітлерівських і антиокупаційних карикатур, що вміщувались на сторінках підпільної польської преси («Трибуна вольності», «Хлопська справа», «Демократа») або малювались на огорожах і стінах будинків польських міст. Як свідчить книга «Сатира в конспірації. 1939—1944» (1958), фрашки поряд з іншими літературними жанрами були ефективним засобом так званого «малого саботажу» в боротьбі з окупантами, гартували патріотизм, утверджували віру в перемогу над ворогом.

За післявоєнні роки у Польщі створено багато літературних фрашок, що є доказом феноменальної життєздатності жанру. Щедра творчість сучасних польських фрашкарів була зумовлена новими завданнями, що стояли перед гумористичною літературою. Їхні фрашки — не трагічна іронія, не жовчна посмішка, а їдкий лікувальний дотеп, про який можна сказати, що він чудовий збудник енергії, змушує героїв сміятися зі своїх вчинків. Знайшла своє продовження і тема викриття німецького фашизму, мілітаризму, водночас доповнившись антиреваншистськими мотивами.

Під пером Я. І. Штаудингера, В. Деглера, Т. Фанграта, М. Залуцького фрашка — це найчастіше краплина чистої лірики і гострого й витонченого гумору. Фрашки І. Штаудингера, наприклад, — нерідко дворянок, який іноді складається з двох слів, побудований на своєрідній словесній грі, каламбурі. До цього відомого стилістичного прийому залюбки вдаються В. Зехентер, В. Деглер, В. Сцісловський, які при допомозі алюзії прагнуть ефективніше викрити негативне суспільне явище.

Фрашки Ст. Є. Леца (1909—1966) — вельми показовий приклад вдалого втілення глибокого психологічного дотепу у віршовану мініатюру, одночасно майстерний вияв синтезу традиційних форм («Про наші літературні дискусії», «Зубате листя», «Регулятор естетики», «Трапляється»).

На відміну від давніх, післявоєнні фрашки мають не тільки суто польське, а й певне міжнародне значення. Саме тому, що піднімаються до типізованих узагальнень, характерних в цілому для нашої бурхливої епохи. Відзначаються вони і версифікаційною майстерністю — ритмічне розмаїття в них чергується з вишуканістю рим і зіставлень.

С. Хмельницькому, Р. Брудзінському, Л. Конопінському треба було володіти надзвичайною фрашкарською майстерністю, щоб лаконічно передати важливу думку

і при цьому блиснути жартом або пустити їдку шпильку, с'янути знанням і розумінням людей і світу.

Говорити про фрашки такого відомого польського сатирика, як Леон Пастернак (1910—1969, він — колишній в'язень Берези Картузької), справа досить складна, тому що елемент дотепу є органічною складовою частиною більшості його творів. Його фрашки спрямовані проти конкретних виявів суспільного зла: спекуляції, хабарництва, пияцтва, брехунів, прогульників, бюрократів, гульвіс, пройдисвітів. Хоч це проблеми, на перший погляд, дрібні, але, безперечно, його сатира виконує корисну суспільну функцію.

Резюмуючи все попередньо сказане, слід підкреслити, що, склавшись історично як паросток епіграми і набувши стійкої форми «малого жанру», фрашка є національною різновидністю польської літератури. Вийшовши з дотепу ситуаційного, сучасні польські фрашки в переважній своїй більшості спираються на словесний дотеп, часто зосереджений в кількох словах або навіть в одному слові. Саме в цьому найяскравіше відбився той довгий історичний шлях еволюції, який фрашка пройшла.

Цей жанр має в своїй основі окрему подію і характеризується такими ознаками: конкретним сатиричним спрямуванням, короткою формою ліричного вірша, максимальною конденсованістю думки, наявністю підсумкового дотепу (*pointe*) у формі авторського коментаря. Розмір вірша доволіно змінюється в залежності від цілеспрямованості та творчих особливостей автора. Композиційний прийом, започаткований Я. Кохановським, що ґрунтується на протилежності експозиції та підсумкового дотепу (сподіваного і несподіваного), застосовувався письменниками протягом всього шляху розвитку польської фрашки. Віршована форма як одна з основних ознак польської фрашки в процесі багатовікового розвитку систематично удосконалювалася ком-

позиційно, метрично та лексично, поступово скорочувалася, прямуючи до афористичного вислову.

На цьому можна було б закінчити цей монолог про історію польської фразки, якби все ще не залишилось нез'ясованим твердження професора О. Брюкнера, наведене на початку вступного слова: «Фразки не має жодна інша література». Чи так це?

Тут вважаємо за потрібне звернути увагу на те, що підхід до вияснення жанру польської фразки поза європейським літературним контекстом може привести до заперечення міжнародного художнього досвіду. І в інших літературах Європи, причому набагато раніше, ніж в літературі польській, з'явилися короткі віршовані гумористичні мініатюри, побудовані на основі народних анекдотів. Це фацеції — у італійців, фабльо — у французів, шванки — у німців. Саме слово «фразка» вживається, окрім польської, ще й у французькій, чеській, хорватській та словацькій літературах, однак для визначення різних, хоч і споріднених між собою, жанрів.

У французькій літературі фразка — це насамперед коротенька жанрова сценка, змальована в сатиричному дусі, в якій висміюється якась негативна риса людського характеру. Типовий приклад — твори Поля де Кока (1793—1871), який, за принципом ситуаційного гумору, висміював духовне обмеження й тупість міщанина. Годиться згадати і про Анрі Мон'є (1799—1877), автора комічних сцен з життя паризького міщанства. Крім цього, певний час у Франції вживали термін «фразка» і для визначення комедії в чотирьох діях, в якій у 1834—1835 роках успішно виступав найбільший актор тієї доби, Бальзаків приятель Фредерік Леметр. Можливо, французи надто специфічно застосовували слово «фразка» як літературний термін. Енциклопедія «Лярус ХХ століття» (в 6-ти томах) пояснює це слово так: «Фамільярно-бешкетна поведінка, невпорядкований спосіб життя, витівки юності».

В чеській же літературі слово «фрашка» означає й по сьогодні другорядний вид комедії, в якій переважає натуралістичний комізм.

Інші західноєвропейські літератури за фрашку мають епіграму, дещо локально видозмінену, але без отого своєрідного гумору, який характерний лише для польської фрашки.

Англіїці, скажімо, для визначення поняття «фрашка» вживають слово «лімерік» (різновидність бурлескної епіграми, що складається завжди з п'яти рядків, має звичайно парне римування, а п'ятий рядок закінчується тим самим словом, що й перший).

В російській літературі віршовані, іноді анонімні фацеції — «увеселительная шутка», на думку радянського вченого М. Є. Сиваченка, висловлену в монографії «Студії над гуморесками Степана Руданського» (1979), дають цілковиту підставу навести типологічну паралель до польських фрашок. Прикладом може правити віршована оповідка Я. Б. Княжніна «Ладно и плохо, разговор двух мужиков, Козовода и Мирохи». На жаль, ще не маємо наукового видання російських фацецій, тому не можемо зробити висновки.

Коли шукати паралелі й аналогії для польських фрашок в українській гумористичній літературі, зокрема в царині короткої і стислої віршованої приказки чи анекдоту, то спадають на думку епіграми Івана Величковського та співомовки Степана Руданського.

Епіграми І. Величковського, видатного українського поета-філософа XVII ст., становлять важливу частину його літературної спадщини. За формою, світським характером і сатиричним звучанням вони близькі до польських фрашок кінця XVII ст. З оригінальних творів І. Величковського найкращими і найбільш показовими щодо цього є епіграми «Ліствиця Іаковля», «Осивизні», «Другові» та ін. Правда, частина його творів — переробка з англійського письменника Джона Овена, але,

на відміну від польських поетів, український автор не просто запозичував сюжети і мотиви, а творчо переробляв їх, про що згадував у своїх теоретичних роздумах.

Щодо співомовок С. Руданського, то вони при усій своїй оригінальній неповторності, якої,— за словами І. Франка,— «можна сказати, не має ні одно письменство», своєю художньою природою, окремими спільними елементами типологічного характеру дають підстави для певних роздумів. І для фразок, і для співомовок притаманний сміх як органічний елемент твору: сміх часто породжується комічним діалогом і несподіваним підсумком. Спільною першоосновою для обох споріднених жанрів не раз була народна мудрість, здоровий народний гумор і, як слушно вказує М. Є. Сиваченко, міжнародний мандрівний сюжет. З фольклору подекуди запозичували автори і форму. Одно- або двострофічна форма й коломийковий ритм деяких польських анонімних фразок (1870—1900) дають підстави виявити народний характер їхньої спорідненості з окремими співомовками С. Руданського.

Про таку схожість можна говорити, коли взяти до уваги фразки М. Романовського «Дві Марусі», «Суддя і його жінка», «Протекція», «Побожна»; Родоця «То побачимо», «То зовсім інша справа» і співомовки С. Руданського «Сповідь», «Ну і задоволений». А от для створення схожих за своїм тематичним задумом творів Родоця «Ідилія» та С. Руданського «Ні зле, ні добре», як казав І. Франко, автори, мабуть, користувалися польським «Збірником анекдотів», виданим у Варшаві 1793 року.

У справі збирання й наукового вивчення польських фразок багато зробили Олександр Брюкнер, Кароль Бадецький, Кароль Бартошевич, Юліан Кшижановський і особливо Юліан Тувім, який 1937 року видав антологію «Чотири віки польської фразки», заслужено названу «золотою книжкою». Друге видання цієї книжки

появилось через двадцять років (1957) і досі залишається найповнішим та найкраще впорядкованим збірником польської сатиричної мініатюри.

Метою антології Тувіма було звернути увагу дослідників на невідомих або призабутих авторів фрашок (Данецького, Владиславіуша), на те, що існувало колись розлоге напівофіційне письменство, поширюване у списках та різних брошурах, і про яке згадувалось лише у виносках. Уже сама лише кількість фрашок, яких в антології Ю. Тувіма 1405, засвідчує велику життєздатність і популярність цього жанру.

На Україні переклади польських фрашок досі друкувалися лише добірками на сторінках газет, журналів та окремих поетичних збірок¹.

Це видання — перша спроба представити в одній книжці різні зразки польської фрашки, зразки чотирьохсотрічної історії жанру в перекладах українською мовою. В різнобарвному квітнику польської фрашки кожен знайде собі щось до смаку, а натішившись доволі, зачудовано повторить слова Ігнація Красіцького:

Вона, як бджілка між квітками,
І жалить вас, і мед дає!

І в цьому весь сенс цього неповторного мистецтва.

Іван Лозинський

¹ Українські читачі мали змогу ознайомитися з польськими фрашками завдяки перекладам, які друкувалися в газеті «Літературна Україна», журналі «Перець». У 1964 р. журнал «Жовтень», № 4, опублікував добірку «Мала антологія польської фрашки» в перекладі М. Петренка зі вступом автора цієї статті. Згодом нові добірки фрашок були вміщені в журналі «Всесвіт», 1970, № 2 та в книжці М. Петренка «Дисонанси» (1978).

Маленька фрашка, та багато варт,
Коли таїться в ній премудрий жарт.
Приховане плащем лукавство голе
Глузує з різних вад, смішить і коле.

Стефан Хмельницький

ФРАШКИ

Бернат з Любліна

Бл. 1465—1529

НЕРІВНІ НЕ ЖИВУТЬ У ЗГОДІ

Якось найняв білильник дім і мирно жив у ньому.
Аж до білильника вугляр іде до того дому:
«Ото було б,— говорить він,— некепсько, далєбі,
Щоб ти дозволив і мені пожити при тобі».
Господар відповів йому розважливо на диво:
«При всім бажанні при моїм це зовсім неможливо,
Бо кожную мною досі тут відбілену ти річ
Одразу б геть усю зробив чорнющою, як ніч».
І справді-бо, у тих речах нема й не буде згоди,
Що відрізняються своїм характером природи.
Щоб жити мирно, обирай ти співжильця свого,
Щоб він з тобою був смаку і рівня одного.

Миколай Рей

1505—1569

БАБА, ЩО ПЛАКАЛА В КОСТЬОЛІ

Ксьондз страсті заспівав, а баба заридала.
«Ти що, латину втнеш? — сусідка запитала.—
Ти плачеш, а чому — сама не розумієш.
У храмі божому ти щось безумне дієш».
А баба їй в одвіт: «Хіба ж тому я плачу?
Згадала я оце недавню смерть осячу.
Моєму віслюку прийшла пора здихати,
І він, немов наш ксьондз, не припиняв горлати».

ПРЕЛАТОВІ ЗІ СВЯЧЕНОЮ ВОДОЮ

Ти окропив мене своїм святим кропилом,
Змочив мій грішний вид води святої пилом.
Я витримав без слів це бризкання смішне.
Послухай же тепер ти мокрого мене:
Хай запевняєш ти, що aqua benedicta ¹
З душі змиває гріх і omnia delicta ²,—
Стократ корисніша, ніж цей свячений дар,
Вода, що йде дощем на землю з темних хмар.

РИМ

Видіння послане святому Іоанну:
Побачив жінку він розпусну, хтиву, п'яну,
Що мала сім голів і їхала на звірі,

¹ Свята вода (латин.).

² Всі провнні (латин.).

І шлях рівняли їй царі й князі в порфірі.
Тепер ми знаєм, як видіння розуміти:
То образ міста був, відомого у світі,
Що на семи горбах, пишаючись, стояло,
Та лжею вкрилося і в бруд безчестя впало.

СЛУЖБА БОЖА

Йде служба. В олтарі мов тіні сновигають,
Всі одному під хвіст кадилами махають,
І, наче ті ляльки, все крутяться навколо
Того, хто гордо йде, надувши жирне воло.
Цимбали дзвінко б'ють, гримлять, мов грім,
органи,
А ксьондз, як той ведмідь, що водять їх цигани,
Бурчить, сопе, хропе, і тільки не кусає.
За це він добрий шмат і добрий кухоль має.

КСЬОНДЗ НАВЧАЄ ХЛОПА ВІРИТИ У СВЯТУ ТРІЙЦЮ

Хлопу догмати про трійцю важко зрозуміти,
Ксьондз на прикладі сердегу заповзявся вчити:
«Маєш сина; сам ти — батько; жінка — святим
духом
Хай собі побуде трохи, край поклавши скрухам».
Та ізнову хлоп приходить: «Мій панотче милий,
Син із батьком одностайні, це ми зрозуміли,—
Тільки віри в того духа у мене немає:
Що зароблять син із батьком — дух попропиває!»

ПАПА

Нехай згадає той, хто став на місце бога
І сам собі надав роль божества живого,
Що сталося колись із гордим сатаною,
І скаже сам собі: «Так буде і зі мною».
Як Навуходносор, їстиме він сіно,
Переродившись в брудну, дурну тварину,
Закрутить папу згубний і лиховісний вир,
Бо завжди господу йде він наперекір.

ВОЯКИ-РОЗБИШАКИ

Як ідуть вони на битву, то мало не скачуть,
А додому з битви лізуть — кульгають і плачуть.
Той — без ока, той — без вуха, третій тягне ногу,
І всі разом нарікають на калитку вбогу.
То ж за те таку, мій друже, маєш нагороду,
Що здирав останню шкуру з бідного народу.
Бо інакше й не буває: хто чужого хоче,
Тому дідько чорним кігтем видряпає очі.

ПРО БАГАЧА

Багатство більше багатцем владає,
Аніж багач багатством, що він має.
Чи де на світі є таки підлота,
В якій би не було хоч дрібки злота?
Спокусить радника й бурмистра злото,
Людину злото втопче у болото,
За злото брата брат іде вбивати,
Продасть за злото доньку рідна мати.

Клеменс Яніцький

1516—1543

ПОЕТ ДО СВОЄЇ КНИГИ

І все ж мені здається, тебе о цій порі
Прийняти можуть гарно при світлому дворі.
Двір любить довгі жбани, обіди, та паради,
І коротенькі сукні, та пісеньки з естради.

БЛОХА КОРОЛЕВИ ІЗАБЕЛЛИ

На кучериках куцих нас велено тримати.
Для чого? Щоб легенько було нам утікати?
Еге! Хіба що дурням втікати б закортіло
Від пані, у якої таке пухкеньке тіло!..

ПЕРЕД ОБРАЗОМ ПЕНЕЛОПИ

Аж два десятиліття свої ховала цноти
Побожна Пенелопа між дикої голоти.
Жінки і в нас, як мусим надовго відлучиться,
Живуть також побожно і скромно, як черниці.
Щоб від спокус шайтана уберегти кохання,
Ченців тримають в ліжку від вечора до рання!..

Ян Кохановський

1530—1584

НА КАПЕЛАНА

Княгиня меси жде. Мерщій до капелана.

Та з дому він гайнув і десь пильнує дзбана,
Аж ось іде в червоній рясі в храм.

Вона ж йому: «Мій ксьондзе, так довго спалось
вам?»

На докір ксьондз спромігся лиш сказати:
«Яке спання? Я й не лягав ще спати!»

ДО ГОСТЯ

Книги— марні лиш затрати,
Мовиш, краще гріш складати;
То похвально, що з калитки
Грошей не береш на збитки,
Гостю мій, але в крамниці
Ти їх тратиш на дрібниці.

ДО СВОІХ ВІРШІВ

Пишу я, як живу: коли співаю келих —

Хмільний і вірш. На учтах п'ю веселих.

Не помину віддять часину гарній жінці,—

На кожній є у мене це сторінці.

Не сикофантствуй¹, ксьондзе,— в цьому я не
перший:

В тобі самім сидить диявол теж не менший!

¹ С и к о ф а н т — донощик, наклепник.

ДО ФРАШОК

О фрашки дорогі, безцінні чарівниці,
Таж заповітні вам звіряв я таємниці.
Та хто зна, як іще Фортуна стріне нас
І як сприятиме нам невблаганний час.
Чи знайдеться де муж кмітливий, що з літами
Відкриє ті думки, що приховав я вами?
Скажіть, щоб не сушив він марно голови,
Бо може трапити у лабіринт новий,
У плетиво таке, що й нитка Аріадни ¹
Не проведе його крізь царство непроглядне.

Той лабіринт воздвиг натхненний будівник,
Щоб там рогатий жив людинобик ²;
А вийти і йому звідтіль було несила,
Аж поки не злетів, до пліч припнувши крила.

НА СВОЇ КНИГИ

Не пишу я про звитягу,
Не хвалю в книжках відвагу,
Марса ³ я не прославляю
І Ахілла ⁴ знать не знаю;

Та зате в них на потіху
Повно жартів, повно сміху,

Танців, учт. пісень у колі
Є в книжках моїх доволі.

¹ Аріадна — дочка критського царя Міноса. Завдяки її нитці міфічний герой Тезей вийшов із заплутаного лабіринту.

² Міфічна потвора Мінотавр.

³ Марс — бог війни у давніх римлян.

⁴ Ахілл — воївник, один із героїв «Іліади».

Бо не жди сьогодні плати,
Як поважне щось писати,
А за фрашки — повний келих
Маю від людей веселих.

НА ПРОПОВІДНИКА

Спитали раз ксьондза парафіяни:
«Чом так не живете, як учите ви, пане?»
(Він жив з кухаркою). Той каже без турбот:
«Еге! За проповідь беру я по п'ятсот.
Та й тисячі б не взяв, якби з лихої волі
Жить довелося так, як я учу в костьолі».

НА НАБОЖНУ

Якщо не грішна ти, як запевняєш,
Чому ж до сповідальні учащаєш?

ДО АБАТА

Як з біскупом у карти грать — ти будеш
знати!
Злякався ти, щоб решту не програти,
І гроші заховав собі у рот.
Та біскуп справі дав інакший поворот:
Він розмахнувся і — бабах у губи!
Монети випали. Подякуй, що не зуби!

ЕПІТАФІЯ СОБЕХОВІ

Усі, хто за життя тебе, Собеху, знав,
Казали, що ти добрі гроші мав.
Та лиш тепер про це ми правду взнали:
Не ти їх мав — тебе ті гроші мали.

НА СТАРІСТЬ

Усі ми прагнем старості діждати,
А діждемо — лиш знаєм нарікати.

Бартош Папроцький

1543—1614

СОКРАТ

Його картала жінка злосливими словами,
Сократ не стерпів, вийшов і всівся біля брами.
А жінка не вгавала, бурчала за стіною
І під кінець у гніві ще й облила водою!
Сусіди спершу тільки поважно дивувались,
Відтак розвеселились, тоді розреготались:
Зібравшись нарешті вертать у дім по тому,
Він мовив:— То так завше — лє злива після
грому...

Шимон Шимонович

1558—1629

НАДГРОБОК СТАРОЇ ШКАПИ

Стара шкапа тут лежить, втоплена в калюжі.
В лихий час мене запряг фурман, юний дуже,
Недотямкуватий був. Не минуть халепи,
Коли старість запряжуть юні недотепи.

Адам Владиславіуш

Жив на поч. XVII ст.

МИСЛИВЦІ ЗА НОВИНАМИ

Іхав раз кудись кур'єр в справах із Варшави,
А купці йому навстріч: «Як там, брате, справи?
Що на сеймі там було? Що чувать в столиці?..»
Відповів: «Дивин нема. Одні лиш дрібниці.
Тільки, що якийсь шахрай шахрував над міру,
Та ще й злуплював платню. Кат спалив псявіру!
Справді-бо: він сніг сушив на печі щоночі,
Потім продавав як сіль за добрячі гроші!..»
Так оті ловці новин відійшли в печалі,
А кур'єр лиш засміявсь та й поїхав далі.

ЧОМУ ХЛОП У РАЙ НЕ ХОТІВ

Служив радо один хлоп святому Петрові,
І клопоту довелось зажити бідакові.
Час пробив, і він помер. Мчить до раю прямо,
А Петро для нього вже відчиняє браму.
Зазирає, а його жінка там. «Казна-що!
Ну його із раєм тим! Піду в пекло краще!»

ДУРНОМУ НІЧОГО НЕ ДОРУЧАЙ

Раз шляхтич з яструбом своїм перебував у місті,
Спинившись, як водиться, в звичайному заїзді.
Й сказав він жінці, що була одна на весь будинок:
«Ти яструба постережи, а я сходжу на ринок».
І ледве за собою встиг він двері зачинити,
Як яструба вона під ніж,— йому обід варити.
Ось повернувся шляхтич той: «Де птах мій
незрівняний?»
«Довірений мені ваш птах уже в горшку, мій пане,
Сідайте їсти, ось рушник, вам догодити мушу».
А шляхтич бідкатись почав і лаяти Марушу:
«Дуринда! Хто велів варить красуня отакого?»
«Як ви дали його, сама додумалась до цього.
Один був гусака приніс, то я взяла за крила,
Зарізала та вчора суп для нього і зварила».

ПРОВИДЦЮ,
ЯКИЙ ГАДАЄ ПО ЗІРКАХ

Ти, що знати захотів, як то там на небі,
Чи там журяться боги, чи сміються з тебе,—
Краще, друже, поверни до земного очі:
Знатимеш, куди жона ходить опівночі.

ДО Р.

Коли радили усі, радив і ти, друже,
І ми бачили, що ти теж розумний дуже.
А тепер усі мовчать. Не ховайся ззаду.
Вийди сміло наперед, дай нам добру раду.

Даніель Наборовський

1573—1640

СЕНС ФРАШКИ

Ти на фрашку маєш гнів, забагато перцю?
А без перцю фрашка, знай, що тіло без серця.

НА ПАНА БИЧКА

Пішов свататись Бичок до вдовиці в хату,
Та вона йому дала відповідь затяту:
«В нашім домі на обід і бика замало,
А ти собі лиш Бичок. Що б із тебе стало?»
Та Бичок не відступа: «Ясна пані знають,
Що за пару літ з бичків бики виростають?!.»

ЗЛОДІЙ У ПОРОЖНІЙ ХАТІ

Прокрався злодій уночі до бідака до хати,
Гадаючи, що здобич тут він добру буде мати.
А чоловік якраз не спав, господар наш нужденний,
Та й каже: «Довго будеш ти нишпорити в мене?
Щось ласе хочеш ти вночі знайти, мій милий брате,
Там, де нічого я і вдень не можу відшукати?»

НЕСПОДІВАНА ВІДПОВІДЬ

«Топити,— каже чоловік,— потрібно рогачів».
Дружина: «Плавати б учивсь. А то, бач, не хотів».

ЛЮТА ЖІНКА

Жахлива буря в океані,
Жахливі повіні захланні,
Жахливі пожари й грімниці,
Жахливі чорні моровиці,
Страшні убозтво, злидні, скрута,
А ще страшніша — жінка люта.

КОХАННЮ ВСЕ ОДНО

Не клопочеться, кохання ні вельможним станом,
Ні маєтком, ні прибутком, ні самим приданим.
Не оддасть чолом ніколи родовому дереву:
І король мужичку любить, мужик — королеву.

Станіслав Серафін Ягодинський

Бл. 1590 — бл. 1644

ГРІШ — БЛИЗЬКИЙ ПРИЯТЕЛЬ

Друг в розлуці, бог на небі, але бог і всюди:
Коли маєш гаман грошей — приятель прибуде!

ГРІШ ДІЛИТЬ СТАНИ

Глянь у лазню, в пекло глянь — всі там голі стани,
Та я миттю відрізняю мужика від пана.
Не гнівисься хай мужик, одначе, у пеклі
В пана аж кипить казан, в мужика ледь теплий.
А у лазні знов мужик спину милить пану.
Тепер бачите, як гріш ділить різні стани?

Шимон Зіморевич

1608—1629

ВИЗНАННЯ ПОЕТА

Я співаю не для панства,
Фрашки — все моє багатство,—
Урожаєм повне поле,

Що шумить до виднокола!
Хай неситі прагнуть зиску,
Дбають лиш про власну миску,
Із підлеглих разом з потом
Тягнуть, тягнуть срібло-злото,
Люди бачать: їхні шати
Кров'ю хлопською заллято!

Станіслав Вітковський

1615 — ?

МАРЦЯ, ДОНЬКА КАТОНОВА

Питали родичі її, чом заміж не виходить.
Чому, красива і ставна, у вдовах довго ходить?
Вона сказала: «Не знайду, хто взяти мене згоден.
А з тих, що вибрала б собі, хто був би шлюбу
годен,—

Силенна сила є таких, у котрих намагання
Побратись з вигоди скоріш, ніж з вірного кохання.
Он молодий бере стару, дорвавшись до мамони,
А молода, що бачить в снах поля, врожайні гони,
Обрала сивого собі, та правда очі коле:
Не поєднається в житті вода з вогнем ніколи.
Собі лиш рівню вибирай. Бо шлюб повторний буде
Скоріш безумством, ніж добром. Так кажуть мудрі
люди».

Анджей Морштин

1613—1693

ДО ДЯДЬКА

Після тебе я обнять увесь спадок маю,
Якщо мудрий — мусиш знати, що тобі бажаю.

ДО СТАРОГО

Молодиться цей дивак, хоче ж бути гарним,
Шевелюру дістає, звісно, в перукарні.
Тільки ж не обдуриш смерть, зна вона ці штуки:
Візьме голову твою — тільки без перуки!

НА СТОЛЯРА, ЩО БУВ ЛІКАРЕМ

Раніше хворих мордував, тепер майструє домовини;
Отак подвійним ремеслом він цвинтар наповня
єдиний.

БОГИНІ

Недурно кажем дівчині «богине»,
Бо гине кожний, хто її зустріне.
Коли попався вже одній з богинь,
То не мудруй: гни або зразу гинь.

БАГАТСТВО

Багач від жебрака не щасливіший,
Жебрак від багача не жадливіший.

Снить хлібом бідний, скарбом снить
багатий.
Оба́ голодні. Менше б їм бажати!

Балтизер з Каліського повіту

Бл. 1615 — ?

ПАПІРЧУК

Кому в світі ще так жить, як папірчукові?
Вибрав собі ремесло з глузду та з любові:
Вздрить ганчірку на смітті — вже й папір штампує!
А з паперу того книг різних надрукує,
Чи ікони, чи листи, чи крам загортати;
На остаток буде ще і щось підтирати!..
Так по колу йде воно слідом за тобою:
Взяв із гною, витер гній та й жбурнув до гною.

Станіслав Невеський

? — 1699

БОВДУР

Якщо, куме, твій синок бовдур по натурі,
Пожалій учителів, не клени їх здуру:
Ум — не пиво, що бровар наливає в бочку,
Ума в школі не наллють вашому синочку.

БУДЬТЕ ОБЕРЕЖНІ

Матері, це баечка для вас:
Не пускайте своїх дочок самопас.
Бо дівчата прудконогі, мов ті кози,
Можуть вскочити в капусту і між лози!..

Збігнев Морштин

Бл. 1628—1689

НА ХИТРІ ЖАРТИ ОДНІЄІ ПАНІ

Наша пані цілий день з гостя кепкувала,
Недотепою, ослом його прозивала,
Реготала з нього — страх, та іще при мужі!
Муж підтакував жоні — був щасливий дуже.
Тільки ж гість мовчав собі, бо мовчати треба:
Знала пані, знав і він, хто тут недотепа!

Кого тут поховали? Я нагадати смію:
З гарапником гасавши, зламав, сердега, шню.
Тепер сюди вчащають зайці справляти свято,
А пси приносять жертву — зливають заповзято.

Вацлав Потоцький

1621—1696

**ЧОГО ЛЮДИНА
НЕ МОЖЕ СХОВАТИ**

Все людині у собі сховати вдається,
Окрім хмелю в голові та любові в серці.
Хоч мовчить, хоча про це її не питають,
Та із поглядів палких усе люди знають.

ХЛОПСЬКА ВІДПОВІДЬ

«Бог на поміч! — бачу, хлоп везе дрова зрана.—
А що це ти там везеш?»

«Сіно, прошу пана».

«Що ж ти брешеш, дрова ж то, кожному

видати!»

«Як видати, пане мій, нічого й питати».

ВІДПОВІДЬ ПО СУТІ (АЛЕ НЕ ТА)

Іхав містом я чужим, їхав через ринок,
Та й питаюся в дівчат: «Котру б'є годинник?»
А одна із них мені жалібненько й каже:
«Та годинник нас не б'є, б'є нас пані наша...»

МАЛО ДЛЯ МУДРОСТІ

Чоловік один свого ксьондза вихваляє:
«Який мудрий він у нас, як він бога знає!..»
«Як те можна довести?» — «Дуже просто, пане:
В нього книга є така, як млинарський камінь!..»
«Що ж він в книзі тій чита?» — «От, їй-бо, не
знаю,
Та, напевно, той її прочитав до краю...»
«Знаєш, вуйку, тут іще нічим вихваляться:
Можна мати сотню книг, а дурним зостаться!»

ДО ЛИСОГО

Що у риби є луска, птиця пір'я має,
А усяка звірина шерстю обростає,
Мають хутро дороге видри та соболі,
Ген шумує листям ліс, є й трава на полі,
Є ще вовна на вівці, в кабана — щетина,—
В тебе ж гола голова, в бісового сина!

ВІДПОВІДЬ ОДНООКОГО

«Де ти око втратив?»

Той тільки глипнув скоса:

«А хіба не бачиш ти,— каже,— біля носа!..»

РОЗМАЇТОСТІ

Той би завше м'ясо їв, інший хоче кашки,
Не однаковий і вплив мають наші фрашки:
Цей регоче біля них, мало що не лусне,
Інший кисне як кисляк, що на кухні гусне.
Так воно вже повелось, так воно і буде:
Різне сприйняття в людей, звісно ж — різні люди...

ЧОМУ ЖІНОК БІЛЬШЕ, НІЖ ЧОЛОВІКІВ

Хоча й призводять жінку пологи до вмирання,
Хоча жінки й слабіші, як вчить святе писання,—
Чом розплодилось більше їх від мужчин на світі?
Можливо, є в природі якісь причини скриті?
Про це спитали люди раз простака одного.
Він відповів одразу: «Бо всюди ж більше
злого!»

ДО ГОСПОДАРЯ

Навіки тебе земля у рабство своє забрала.
Як дівка до чоловіка, так рождений ти до рала;
З ралом і дівкою — клопотів копу нажито:
Мучишся задля дітей, в полі вирощуєш жито.
Святий супокій ксьондзам: не орють, а хліб у хаті,
Не женяться, а нівроку — мають дітей нежонаті.

Ян Борковський

? — 1653

**НА ХВОРОГО ПОДАГРИКА
В ДНІ ПОСПОЛИТОГО РУШЕННЯ**

Це ви, пане, на війну подагру придбали?
Отаких і треба нам, щоб не утікали!

Веспазіан Коховський

1633—1700

ДИВО

Бог зліпив Адама з глини. Похвалю цей твір
охоче,—
Бо ж Адам не розкисає, хоча п'є і дні і ночі.

ДО ЛІКАРЯ

Мовиш, лікарю: вино здоров'ю на шкоду?
Але сам ти зволиш п'ять вино, а не воду.

НА СТАРОГО ЗАРУБУ

Не зна, що то зубний біль, наш старий Заруба.
Та загляньте йому в рот — там жодного зуба!

ПРО ПАННУ

Панна гарна, ну неначе ангельська натуре
А йде заміж, то їжачу одягає шкуру.

ВИНО І СВІЧАДО

І свічадо, і горілка — з одної родини,
Усі вади можуть враз виказать людини:
Що свічадо видає на обличчі плями,
То горілка видасть вас з брудними думками.

ЩО НА ЧОМУ

Так воно вже повелося в цім захланнім світі:
Добро пишеться на кризі, кривда на граніті.

ЯК БЕЗ ЗУБІВ...

Запитала баба ксьондза у тяжкій тривозі:
Чи йде вона по правдивій, чи хибній дорозі.
А ксьондз глянув їй у рот — вже зубів не мала:
«В пекло без зубів не візьмуть — чим би
скреготала?..»

ПРИКАЗКА

Не жди щастя у цім домі від віку до віку:
Бо тут півень несе яйця, квочка кукуріка.

ТАК МАЄ БУТИ

Чому шкребуть луску з риби? Не гадайте різно:
Коли б вона мала пір'я, тоді б скубли, звісно.

Якуб Теодор Трембецький

1643-1719

СЛОВО ПАПИ

«Вішать — кара затяжка за сімейну зраду!..»
До чужої ходиш, так? Угадав я правду?

СЛОВО МІНІСТРА

«Вішать! Кара всім така за сімейну зраду!..»
Хтось до жінки ходить, так? Угадав я правду?

ДО СКУПОГО ЯНА

Кажеш: мушу солі пуд із тобою з'їсти,
Перш ніж поруч при столі як друг ліпший сісти.
Певно, з солі вироста дружба нелукава.
Але чому ж ти даєш несолоні страви?

ЩО НАЙЧАСТІШЕ ЗМІНЮЄТЬСЯ

Що панська ласка — квітнева погода,
А любов панянки — що троянди врода,
У картах удача — будова піщана,—
Розсиплється враз — не встигнеш і глянуть.

Францішек Лоський

1661—1728

НА БІДНОГО ПОЗИВАЧА

Ти худенький мужичок, а судишся з паном.
Зиску тут не наживеш, а вийдеш безштаним.
Мушиш заховать дуду, хоч як вона грає:
Поки схудне товстий пан, то худий сконає.

НА БАЛАКУЧОГО ЯЗИЧКА

Мудрець не сипле докїл словами,
Язик — що варта побїля брами:
Нїчого часто скрипить замками,
Постій на вартї там, за зубами.

Данїель Братковський

? — 1702

НОВА СКУЛЬПТУРА

Я об'їздив сотню міст, та нїде, одначе,
Я таких не бачив див, як в столицї бачив:
На палацах гурт людей! Смішніше смішного.
Те, що голі всі вони й не бояться бога!
І мені розповіли варшавські міщани:

«То сторожа тут стоїть. Коли була п'яна,
Все із себе пропила...»

Отака-то справа:
На палацах пияків виставля Варшава!..

ЖЕБРАК І ПАН

Прийшов жебрак: «Дай мені чого-небудь, пане...»
А той губу закопилів та скося як гляне:
«У самого ні гроша, і самому треба,
А бач, якось-то живу, не канючу в тебе!»
Отаке воно іде між тими панками:
Хоч не просять, а живуть собі жебраками.

ВИБОРИ ДЕПУТАТСЬКІ

Шість мисок, а тарілок шість десятків буде,
Сто баклаг, сімсот чарчин — гей, підходьте,
люди!
Лий, підлий та бий чолом перед кожним братом,
Якщо хочеш, пане, будь паном депутатом.

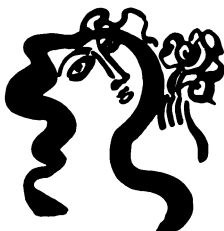
Матеуш Куліговський
Кінець XVII — поч. XVIII ст.

НА ЖОВНІРІВ

Ріжуть — вбивця і жовнір. Чи ж одна їм плата?
Ні, убивцю зашморг жде, жовніра — дукати.

ВІЙСЬКО ЙДЕ...

Лиш зачують: «Військо йде!» — утікають люди,
Та прудкіш, ніж від чортів, утікати будуть.
В чому ж річ? Тож просвітіть ви мене, невіру!..
Душу — чорт, а інше все в нас гребуть жовніри...

Вацлав Жевуський
1706—1779

НАКЛЕПНИКОВІ

Твій вірш хвалю, кажу, що він передовий.
Ти ж ганиш мій — мовляв, відсталий, не новий.
Нещастя випало обом нам, далєбі.
Бо ні мені ніхто не вірить, ні тобі.

Юзеф Епіфаній Мінасович

1718—1796

ЛИХВАР НА СМЕРТНОМУ ОДРІ

Бачить ксьондз — у лихваря передсмертні муки.
І дає потримать хрест у тремтячі руки.
«Надто легка ваша річ,— ледь шепоче хворий,—
Більш за нього я не дам, як два луїдори...»

Адам Лабенцький

1730—1818

НА ВІСЬ ДО ВОЗА

Машу осі, щоб вони більше не пищали.
Судді ж руку підмашу, щоб уста мовчали.

ЛЮДСЬКЕ СЕРЦЕ

Серце зліва у людей, знають всі,— не справа.
Чи не тому часто в нас чинять суд неправий?

Ігнацій Красіцький

1735—1801

БАТЬКО ТА СИН

Зна кожен вік свої гіркоти і пороки.
Науку син долав, гнітили батька роки.
Той спочиву не мав, а той про волю марив,
Той плакав, що старий, а той — що не постарів.

ПОДРУЖЖЯ

Йй-богу, бачив я: подружжя в щасті квітне!
Воно зразок для нас — веселе і привітне.
Зглядалися усі на ніжну пару любу,
Та шкода: муж помер за тиждень після шлюбу.

ПОДОРОЖНИЙ

Один араб в путі зазнав біди:
В пустині опинивсь без їжі і води.
Аж на шляху торбина преваженна.
«От,— дума,— знахідка спасенна!»
Розв'язує... і кидає з досади:
Голодний самоцвітам був не радий.

ВІДПОВІДЬ

Питався ти про епіграму:
Ну що за сенс в цій штуці є?
Вона — як бджілка між квітками:
І жалить вас, і мед дає.

ЛІКАР

Бачить лікар, що йому ці вдалися ліки,—
Вирішив їх знов і знов хворому давати.
Другий, третій раз дає. Той вже став конати.
Дав уп'яте — той зітхнув та й замовк навіки...

МУДРИЙ І ДУРЕНЬ

Дурень мудрого питав, на що розум здався.
Той мовчав, він не вгавав, дуже добивався.
Тоді мудрий відказав дурню на прощання:
«Та щоб не відповідать на дурні питання!..»

ПТАХИ В КЛІТЦІ

«Чом ти плачеш? — мовив чиж юний до старого.—
Таж у полі б корму ти не знайшов такого!»
«Тобі добре — в клітці ти народивсь, юначе.
Я ж до клітки волю знав і за нею плачу».

ЛІКАР І ЗДОРОВ'Я

Щось цікаве розповім, як ви слухать в змозі:
Стрівся із здоров'ям раз лікар на дорозі.
Він — до міста, а воно з міста вибігало.
З ляку лікар мовив: «Стій!» — і здоров'я стало.
«Розкажи, в які краї шлях твій пролягає?»
Відрекло: «Іду туди, де тебе немає».

ПАН І ВОВК

Пан у вовчому хутрі дибав опівночі,
А йому назустріч вовк.

«Глянь на шубу, вовче,—
Мовив пан,— і оціни ти мою натуру!..»
Хмикнув вовк: «Та ти слабий без моєї шкури!»

ДВА ПСИ

«Чом це ти в кімнаті спиш, а я на морозі?» —
Пес питає дворовий мопса на порозі.
«Чом? А я тобі скажу те, що добре знаю:
Бо ти служиш мосьпанам — я їх забавляю».

ДРУГ

Арист входить до Дамона. «Друже мій! До тебе
Привела мене,— говорить,— нагальна потреба:
Закохався я в Ірену, та батьки й Ірена
Щось занадто вже байдуже дивляться на мене...»
«Що ж,— промовив тихо Дамон,— друже мій
коханий,
Я для тебе ту Ірену з-під землі дістану!
Йду до неї — роздивлюся...» — Пішов, роздивився...
Гарна дівчина... Вподобав... І — сам одружився...

ЯГНЯТКО ТА ВОВКИ

Завжди той знайде причину, в кого досить сили.
Два Вовки якось Ягнятко в темнім лісі стріли.
Вже хотіли розірвати.

«По якому праву?»

«Бо смачне, слабе й до того ж топче в лісі трави».

Францішек Заблоцький

1752—1821

ЗНАЙТЕ ВСІ

Знайте всі: пишу я нині життя великих
Марнославців, лихословів, трутнів і дволиків.
Благослови мою працю, милостивий боже,
Тоді вона всіх цікавих звеселити зможе.
Ти, шляхетне товариство, зич мені удачі,
Бо в цій праці батьківщина свою славу бачить.
Та лиш тоді моя праця буде не пропаща,
Коли з горя повіситься хоч одне ледащо.

Каєтан Венґерський

1755—1787

НАДГРОБОК БІЛЯВСЬКОМУ ПОКЛАДЕНИЙ ЗА ЖИТТЯ

Тут Білявський лежить.
Не порушуйте тиші.
Бо як збудиться він —
П'ять комедій напише.

ПОХВАЛЬНА ОЩАДЛИВІСТЬ

Яка ж то господиня, ота Тереза мила!
На всьому заощадить, дістане бозна-звідки:
От навіть два весілля за дурняка зробила,
Бо без ксьондза й на кожному були відсутні свідки.

Нікодем Мусьніцький

1765—1805

ЛІКИ ВІД ХОЛОДНОЇ ПОЕЗІЇ

Ти змерз? Холодного вина налий і випий чарку.
А вірш холодний написав — спали, і буде жарко.

Алойзи Жулковський

1777—1822

ЗАРОЗУМІЛОМУ

Тільки про себе любив він чути,
По землі лазив — пузир надутий,
А в пухирі цім завжди щось грало,
Луснув нарешті, й ніщо не зосталось.

Францішек

Держикрай-Моравський

1783—1861

НА БАСЮ

Про те, що жінка з кістки постала,
Знаю досконало:
Адже Бася з її злістю
Стала мені в горлі кістю.

Антоній Горецький

1787—1861

ХІБА НІ?

Якщо ти уб'єш кого — то й тобі не жити.
От коли б ти змогу мав сотню тисяч вбити,—
То тебе сам наш король завів би в палати,
Братом би нарік та ще й злота міг би дати.

СЛОВНИК РИМ

Скоро має цей актор збагатить науку:
В животі своїм склада словник рим поволі.
На виставах двадцять літ викидає штуки:
Кінці віршів завше їсть в кожній новій ролі.

НА БАЛ

«Що за бал! На сто персон!» — «Сто персон —
то мало!»
«А кого б іще просить? З приводу якого?»
«Хай запросить весь повіт — всіх, кого попало,
Бо ж попухли геть усі з голоду у нього».

БДЖІЛКА

«Волю,— гукала бджілка,— мені дарувало небо!
Робитиму все, що схочу,— законів мені не треба!»
«Добре,— сказали інші,— корися лиш власній волі,
Та з вулика геть лети й живи собі в чистім полі».

Людвік Кропінський

1767—1844

НЕВДЯЧНІСТЬ

Як пояснити, чом на світі усе не так буває:
Хто позичав — той пам'ятає, хто брав — той
забуває?

Чом, боже, ти не явиш чуда і не припиниш чвар:
Нехай боржник лиш пам'ятає і забува лихвар.

Казімеж Бродзінський

1791—1835

КРИТИКА

«Так писать не модно вже, мода зла на пана!..»
«А хіба я панна та, що до танцю вбрана?»

НАУКА СХІДНОГО МУДРЕЦЯ

Ось велика мудрість, діти:
Краще сісти, ніж стояти,
Краще спати, ніж сидіти,
Краще вмерти, аніж спати.

НАША ЛІТЕРАТУРА

До праці, поети! — Немає пера.
До критики, друзі! — Пер ціла гора.

УТІХА

Хоч би розум зник усюди,
Все ж розумних безліч буде.

КІНЕЦЬ ЖИТТЯ

Життя, мов день людської праці, промайне:
Хто краще потрудився — спокійніш засне.

Юзеф Діонізій Мінасович

1792—1849

ВЕЛИКИЙ ТЕАТР

Світ — театр, життя — вистава, за акторів — люди.
Як не хочеш грати — дивися. Та платити будеш.

Олександр Фредро

1793—1876

НА ЖУРНАЛІСТА

Буду феодалом
Або радикалом;
Кого вимажу в багнюку,
Кому поцілую руку;
Мое чоло — мідний гріш,
Мое перо — вірний флюгер:
Буде кожному за друга
Хто, звичайно, платить більш.

ПАТРІОТИ

Живе вітчизна завше, лиш та відміна стала,
Що перше за вітчизну життя ми віддавали,
Тепер же до вітчизни всяк простяга долоні.
Від патріотів нових нехай нас бог боронить.

НІ ЧЕСТІ, АНІ ВІРИ

«Ні честі, ані віри в житті я не знайшов!
Таке життя до пекла летить хай сторчголов!..»
«За що життю своєму бажаєш стільки кар ти?»
«За що? Увесь маєток програв я вчора в карти!..»

Ігнацій Шидловський

1793—1846

ПРО ХВАЛЬКУВАТОГО ВІРШОРОБА

«В мені музи заснували мистецьку столицю!
Передав мені Красіцький свої таємниці!..» —
Мовив Ян.

На те Антоній відказав лиш:

«Брате,

Добре ж тії таємниці вмієш ти тримати!»

ПРО ЛІКАРЯ

«Ще не скаржився ніхто на мене ніколи!» —
Якось лікар вихвалявся у дружньому колі.
«Правду говориш, я твоїх пацієнтів знаю:
Де їм скаржитись, коли всі пішли до раю!..»

Августин Жджарський

1794—1846

ЛІКАР ЛАКСА

Оце недавно я дізнався з преси,
Що лікар Лакса став писати п'єси.
Як видно, ліки вже не мають сили —
Загонить пацієнтів до могили!..
У цьому бачу я почин, похвал і слави вартий:
В постелі хворих добивать, здорових же —
в театрі!

Ігнацій Легатович

1799—1867

НА ОБІДІ

Чом до їжі та й до чарки
Йдуть до Марка вчені?
Бо ума бракує Марку,
А вченим — печені.

НА ЖІНКУ МАЛОГО ЗРОСТУ

Петре! Ваша жінка — прямо
Щонайкраща епіграма:
Бо вона така ж мала
І до того ж — зла-презла.

НА АНЕЛЮ

Я ваш труд, Анелю мила,
Описати можу вмить:
Ранком кладете білила,
Щоб весь день людей чорнить...

Адам Міцкевич

1798—1855

НА СВАРКУ ГУРОВСЬКОГО З ПУЛАВСЬКИМ

З графом ксьондз весь день тягались,
Хто важніший — не дізнались.

Гризся з вепром пес блудливий:
Хто із них баран правдивий.

Цілий день велися чвари:
Хто із них ватаг отари.

Кішка писка до пацяти:
Хто із них хазяйка хати.

З графом ксьондз весь день тягались:
Хто важніший — не дізнались.

Люціан Семенський

1807—1877

ЦЕНЗОР

В цензорськiм запалi рiж, страхопуде,
Думцi за рамки не дай залетiти:
Спиниш годинник — i ночi не буде?
Марно! Час плине, його не спинити!

Юліуш Словацький

1809—1849

ЗДОРОВИЙ ГЛУЗД

Здоровим глуздом диваки Колумбові доводять,
Що потойбіч земної кулі сторч головою ходять.

ПОМСТИВСЯ ВОЛОС...

Помстився волос... Проситься до помочі
з розпукою
Той лоб, що, волос маючи, користувався перукою.

ЛИШ ЗI СВОЇХ ПРИБУТКІВ...

Лиш зi своїх прибутків задарма гріш пустив би,—
Боржник грошем тим завтра тобі борги сплатив би.

РЕВУТЬ ПРО ВОЛЮ...

Ревуть про волю; змилуйсь, боже, зігни-но їх
хребти!
Бо воля — посідання флейти, не крик до хрипоти:
Якщо її візьме нездара — надсадить груди всеу,
Бо не відкриє таїни — сусідам слух сфальшує.

КОНСТИТУЦІЇ...

Конституції, хтось каже,— це мов піаніно,
Де замінюють не клавіш, а певну людину,
Де Церера¹ із Плутоном² — педаль інструмента,
На якому в згоді грають Найвищі Проценти.

ЗРУЧИВШИСЬ ПО НЕПРАВДІ...

Заручившись по неправді крихіткою згоди,
Ухвалили в славнім місті... продавати воду.
І коли відмовивсь браті хтось за воду плату,
То злочинця присудили... живцем розіп'яти.

¹ Церера — богиня посівів у стародавніх римлян.

² Плутон — античний бог підземного царства.

Плацид Янковський

1810—1872

СКНАРА, КУРКА,
ПОЕТ ТА ЙОГО ЖОНА,
ЯЙЦЕ І Т. Д.

«Чого то курка страшно кудкудаче,
Мов скнара, що убогому подав?»
Жона: «Вона знесла яйце, диваче,
І хоче, щоб весь світ про те узнав!»

Ципріян Каміл Норвід

1821—1883

СИЛА ІХ

Велике військо, славні генерали,
І поліцейські, і штики, й жандарми!..
«Супроти кого так вони постали?»
«Супроти дум і слів,— грізніших армій».

ЗАСІДАННЯ

Пил стёрто, сміття виметено з зали —
Зійшлись мужі і з шурхотом на раді,
Як зброя в піхви, в крісла посідали,
Оголосивши... що?.. *є всі у повнім складі!*

Сидять... сидять... а дець в якомусь граді
Дивак змайструє паровоз, умілець
Абиякий — проміння зафіксує,
Дантист невчений всіх од всіх недуг ізцілить...
А Академія мовчить... у повнім складі.

Юзеф Васьневський

Жив у першій половині ХІХ ст.

КУХАР-ПОЛІТИК

Із кухарем, що в спеку смажив, повів політик мову:
«Ви жар даремно, ваша милість, роздмухуете
знову».

А кухар: «Не політик ти, скоріш якесь дурнило:
Печеню більшу всмажиш, більш роздмухавши
горнило».

Родоць (Миколай Бернацький)

1836—1901

СВІТ МАЛИЙ НАШ ДУЖЕ МИЛИЙ...

Світ малий наш дуже милий:
Бартек трудиться щосили,
Віт працює небагато,
Людвік обдира і в свято.
Ясь проповз життя дорогу,
Підставля Кшись ближнім ногу.

Франьо в брехнях заповзятий,
Прот цілує можним п'яти.
Стах дере, Лев краде справно,
Все іде забавно й славно.

В ЖИТТІ — ІДИЛІЯ ТАКА...

В житті — ідилія така:
Ковтає пташка хробака,
Пташину ласий кіт хвата,
Собака роздира kota,
Собаку хижий вовк жере,
Пантера вовцюгу дере,
А лев пантеру дерти звик.
Та лева нищить чоловік,
Що й сам — пожива хробака.
В житті — ідилія така!

РАЗ В ОРАТОРСЬКОМУ ШАЛІ

Раз в ораторському шалі
Крикнув я: «Ура Варшаві!»
Всі мене вітали в залі,
Я немов скупався в славі.
За якусь годину знову
Крикнув я: «Ганьба Варшаві!»
«Браво!» — знов кричать панове,
Посміялись всі на славу.

ВІН БУВ МЕНІ ПЕРШИМ ДРУГОМ

Він був мені першим другом,
Його називав я Юзефом...

Не скаже «здоров» на людях,
Відколи став моїм шефом.

Все в чині? В іншій причині!
Що друг твій — зрідні скотині.

НІЧ І МІСТО

Ніч і місто. Хто там лазить? Хлопець блідолиций.
Чом він стогне? Та, бач, жура юне серце зжерла.
Йде він, йде, і йде, й зникає за рогом каплиці...
І — кінець... Така вона, от, новітня новела...

В світі добре, бач, ведеться,
Гарно ми, бач, граєм:
На одного, що сміється,—
Сто тисяч ридає...

ПЛИНУТЬ ВОДИ...

Плинуть води, плинуть прямо —
І години плинуть...
Меч колись несли в життя ми,
А тепер — драбину...

Адам Асник

1838—1897

ДВІ ЗУСТРІЧІ

Давно, у молодих літах,
До мене соколом прилинув,
Обняв: «Мій брате, в спільних снах
Прославимось або ж загинем!..»

Вже скільки літ відміряв світ!
Зустрівся він мені на ринку.
Обняв: «О друже мій, привіт!
Це ти? Ходім хутчіш до шинку!..»

Болеслав Прус

1847—1912

* * *

Якщо купляю ліжко чи шафу —
Кличу до себе натхнення...
Якщо покличе лихвар до суду —
Не полишаю роботи...
Якщо ж відхлинуть будні життєві
І в мене повна кишеня,—
Кричу: «На біса література!
Ад'ю, писуча голото!»

Марно, хлопче, не ганяй ти мари по мості,
Коли маєш панну з тіла, крові й кості.
Бо твоя мара обманна,
Панна ж та фундаментальна.

Казімеж Глинський

1850—1920

ШВАГЕР

«За що мене гризеш? —
Спитала критика Поема.—
Чи стиль поганий мій?
Банальний зміст, ідея?»

«Ні, стиль чудовий твій,
Чудовий зміст, чудова тема,
Та швагер автора —
Мій ворог,
Тому й гризу тебе я...»

НЕНАТУРАЛЬНИЙ НАБІР

Можна вірить і не вірить: різні в світі є дива.
І якого тільки дива у природі не бува?
Ось одна з тих аномалій, котрих є багато:
Муж — баран, жона — сорока, діти в них — телята.

ЧИЖІ

Чиж молодший до старого каже: «Ех земляче!
В клітці краще, ніж у полі. Так чого ж ти плачеш?»
«Якби то було з тобою, ти б не так заплакав:
Обіцяли фігу з маком, а дали без маку».

Віктор Гомулицький

1848—1919

СУСІДСТВО

Одвічну мудрість знати слід:
Немає гірш, як злий сусід.
Але ж і крики наші марні:
Чи в світі є сусіди гарні?

ГРІЗНИЙ ВБИВЦЯ

Менше лихо скаженому дати меч у лапу,
Ніж вручити дурневі диплом Ескулапа.

ВОЛЬНОМУ ВОЛЯ

«Я вільно злітаю в небесні чертоги,
Захочу — і вище, ніж хмара, полину,
Захочу — і пил замету із дороги»,—
Сказала піднесена вітром Пір'їна.

Станіслав Виспянський

1869—1907

Про мистецтво судити навчили папугу,
А наука така і папузі під руку;
Знає вираз «сецесія» — завчила, і досить.
Всім творінням новим ним свій присуд виносить.
Навіть стиль моїх крісел (що в лікарнях є часто)
Й то «відступним» нараз охрестила розв'язно.
Терпеливо чекайте, світ снується по крузі,—
Іншу фразу наново втовкмачать папузі.
Хоч і форми мистецтв не підмінять нечисті,
Досить фрази одної, щоб потворити мислі.

Анонімні фрашки ХІХ ст.

ДО МИКОЛАЯ

«Брехунів у нашім краю
Досить без вас, Миколаю!»
«Пане, це погані жарти,
Я ображений до краю!..»
«Ображатися не варто,
Я вам іншу заспіваю:
Брехунів у нашім краю
Досить з вами, Миколаю!»

ДИВАК

Один був чоловік,— так, на мізерний кшталт,
Лише когось покривдить, то сам і крикне:

«Гвалт!..»

Як дер із кого шкуру, то сам у тую ж мить
Лементував щодуху: «Ох, як мені болить!
Ох, як мені то прикро, як серце туга рве,
Що боржників я мушу хапати за живе!..»

НОГА І РЕКЛАМА

Один купець зламав ногу.
(Може бути це і з вами!..)
Конкурент кричав про нього:
«Це він робить для реклами!..»

ДО КОРДУНЯ

Нам святе письмо доводить:
Скупердяй добра не вродить.
Я скажу тобі, Кордуньо:
Був скупенький твій татуньо!

ПОХОРОН СКУПОГО

Син дуже розщедрився на смерть скупого тата,
Пішли з тугих калиток приховані дукати:
Було гостей, промовців і різної прислуги.
Якби воскрес твій тато — помер би, певно, вдруге!

ОДИН І ДВА

Один щур на двох котів,
Дві хазяйки в одній хаті,
Одна кістка для двох псів —
Чи тут спокій будеш мати?

ПЕРГАМЕНТ

Коли папір скінчився, то наш поет Антоній
Іще з десяток віршів нашкрябав на долоні.
Тут нічого сміятись — в поетів це в натурі:
Писали ж наші предки теж на ослячій шкурі...

ЗАПОВІТ

По смерті одного графа
знайдено такий заповіт,
написаний ним власноручно:

За борг — маєток продасте,
Одежу слугам дайте,
Синові — графський титул. Все.
Бувайте!

НА ПОГАНОВОГО ХУДОЖНИКА

Маляр працю афішує:
«Побіліть оцю стіну,
А я потім розмалюю
Всю її, та так, що ну!»
А йому говорять в очі:
«Краще буде так зробиць:
Ти малюй спочатку, хлопче,
Потім будемо білити!»

Ян Леманський

1866—1933

ФІЛОСОФИ І ПАННИ

Що два по два — чотири,
Доводив раз дівчатам
Один старий філософ.
Це істина? Яка там!
Перечили дівчата.
І говорили люди:
«Іх той переконає,
Хто до вподоби буде...»

САМОЛЮБ

Помирає самолюб,
Сльози лле шалено:
«Чому б,— каже,— ох, чому б
Світ не вмер за мене?!»

В'ЯЗНИЦЯ І КОСТЬОЛ

Основою життя вважаються контрасти:
Костьол відкритий — пусто серед храму,
А тут на три замки запруть тюремну браму,
А в камерах і яблуку нема де впасти...

Лео Бельмонт

1865—1942

ЕПІГРАМА КЛАСИЧНА

У Августа був хист на вигадки та жарти,
Раз перехожого пустила в місто варта,
І здивував усіх бурлака-перехожий:
Він був на Августа, як син на батька, схожий.
І цезар здивувався. Дивився непривітно
На копію свою, одягнену в лахміття.
А потім забажав покепкувать над ним:
«Скажи, твоя матуся не ходила в Рим?»
«О ні,— двійник прегордо відповів,—
Мій батько, цезарю, не раз туди ходив».

ЕПІГРАМА МОДЕРНІСТСЬКА

«Прошу пробачити,— схилився над трупом кат,
Я наче іншого повісив випадково!..»
Мовчав повішений. Та що він мав сказати?
Знав, що роботи віз. Помилка? Вішай знову!

НА ОДНОГО ЖУРНАЛІСТА

О! Вже й такий родився,
Що всім пригодився.

ЗАХОПЛЕНІЙ ШЕКСПІРОМ

Ледве сонечко в кімнату —
За Шекспіра ти сідаєш.
Неумита, пелехата —

Все читаєш, все читаєш.
Ах, Шекспір тобі наука
І глибока, і резонна:
Леді Макбет мила руки,
І чесалась Дездемона!..

Болеслав Лесьмян

1878—1937

Чом свічок навколо стільки заясніло?
Вже не станеться нічого тілу.
Всі стоять, а я один лежу із миром.
Жаль нещирій, а вмирати треба щиро.
Я дивлюся на вінків своїх намисто
Урочисто — променисто — особисто.
Смерть, що втихла, стала в мозку знов шуміти.

Розумію: вже не треба розуміти.
Так не хочеться могилу обживати,
Чимось іншим так не хочеться ставати.

Леопольд Стафф

1878—1957

МІЩАНИН

Ні, музики сільської не люблю я,
Сумую над її гучним рефреном,
Жахаюся, як дикий ритм почую:
Боюся, щоб не стати, бач, Шопеном!

КОРОЛІВСТВО

— Гей, королівство за коня! —
Ми кричимо тоді лиш,
Коли не маєм королівства.

КРИВДА

Мій мудрий песик
Прожив усе своє життя коротке,
Не відаючи навіть,
Що світ — загадка.

Вінцентій Жимовський

1883—1950

НАДГРОБОК НОВАЧИНСЬКОМУ

Князям і графам досаждав:
Плювався, а тоді лизав.

ТЕОДОРОВІ ЯСЬКУ ХОЇНСЬКОМУ

По-чесному звершив він дві справи дотепер:
В який день народився, в той самий день помер.

Юліан Ейсмонд

1892—1930

ПЕЙЗАЖНИЙ НАСТРІЙ

Лежу в квітучім полі,
В густій траві лежу.
А бджоли наді мною
Все ж-жу, та ж-жу, та ж-жу
Свій мед у вуликносять.
Ми, бджоли, вам рідня:
І в нас є трутнів досить!
А інше все — бридня.

**Марія
Павликовська-Ясножевська**

1891—1945

LA PRECIEUSE ¹

Бачу тебе, вишукану, серед жінок,
Китайського песика несеш під пахвою,
а в руках — парасольку й ружу...
Боїшся переступити малу калюжу,
А як же зробиш у безконечність крок?

КОРОВИ

Усміхнені, байдужі і здорові,
Неподалік ви ходите у гурті...
Так ходять, пасучи траву, корови
Біля когось, хто помирає на хресті.

ЛЕБІДЬ

Глянь! Лебідь, як знак питання,
вплив на води в безоболоччі...
Світ чекає й дивиться тобі в очі,
повні вагання...

НІКА

Нагадуєш Самофракійську Ніку,
любове невтишенна...
Біжиш ошаленіло через печаль свою дику,
простягаючи обрубані рамена.

¹ Манірниця (фр.).

ЛЕВИ У КЛІТЦІ

На лева дивиться розніжена левиця,
Сонлива і нага,— що їй ота в'язниця!
Він наближається, палає царська грива —
Аж пані там якась заплакала, ревнива.

НЕТЛЯ

Крісло, і книги, і свічка з тінями,
І раптом — зойкання, сповнене скарг:
То нетля палає в ясному племінні,
Гине, як Жанна д'Арк...

ЖІНКА, ЯКА ЧЕКАЄ

Стежить за годинником своїх літ,
Бгає хустину — одна серед хати.
Світ за вікном посірів і зблід...
А може, запізно гостей чекати?

МЕВА

Крилами туга торка мене,
Як мева, кружляючи...
Чи завжди одно те саме?
Не знаю, чи...

СПЕКА

Дні втомлені, наче мули, тягнуться по вибоях.
Літній сквар стукотить в жалюзі...
Він прийшов з огородів, поселився в покоях.
Ох, як прагну серця твого із льоду...

МІЛЬ

Міль сидить, вивчає моди —
Сукні, блузки, шубки, боти, --
І киває головою:
Будем з їжею зимою!

РАК

В гості рак заходить задки,
Весь у глині, весь у мулі...
«Що це знову за порядки?..» —
Чути крики в дружнім гулі.
Рак тоді: «Пробачте, люди,
Я різнюсь від тих, що хають,
Що не знають, як там буде,
А найперше носа пхають!..»

Юліан Тувім

1894---1953

ЗІТХАННЯ

Чи пурхнув дух у потойбічність,
Чи лиш землею тіло стало,—
Мене чекає тільки вічність —
Як мало!

МІНІСТР І ВИСТАВА

Пан міністр спізнився на виставу,
А з'явився — то від гніву зблід:
«Як, без мене?! Тут нечиста справа!
Конфіскую! Всіх провчу як слід!..»
Пан міністр спізнився на виставу
На п'ять хвилин і на багато літ.

ВОВК І ВІВЦІ

«Бідолаху вовка... Чув?»
«Ні, не чув. А що там?»
«Вівці змовились убить.
Вправляться з ним ловко...
Як зустрінуть — загризуть.
Позивайся потім!..»
«Стій. Від кого це ти чув?»
«Я? Та той... Від вовка...»

АДВОКАТИ

Ці з глузду не зійдуть... Хай світ весь конає,
Хай вся планета вогнем запалає.
Вони — іроністи, майстри на подачку,
З параграфа легко зроблять відмикачку.
Як клоуни відчинять двері паперові,
Перейдуть на той бік і крикнуть готові:
«Voilà»¹.

¹ Тут: ось і маєш (фр.).

ПОКОЛІННЯ

Був порядним, носа не дер,
Погорджував словом. Хвалив чин.
Жив, трудився, потім умер,
Тепер працює його син.

Теж порядний, любить чин,
Погорджує словом і міру знає,
І цей відійде, щó б не чинив...
Але, на щастя, сина має.

«СХІДЦІ» МАЯКОВСЬКОГО

З цих самих
«східців»,
лоб
розбивши,
Його перекладачі усі
злітають
вниз.

Антоній Слонімський

1895--1976

ЧИСТОТА

Штурмовик питався якось
У знайомого артиста:
«Розкажи мені цим разом,
Чи ти з боку раси чистий?..»
«Раса — річ занадто млиста,—
Той, всміхнувшись, каже блазню,—
А от зад у мене чистий,
Бо вертаю щойно з лазні...»

**Константин Ільдефонс
Галчинський**

1905--1953

**ПРОВІНЦІЙНА
ЛІТЕРАТУРНА ПРЕМІЯ**

«Цю премію,— кажу вже втретє,— пане Муль,
Цідомбському, звичайно, присудіте!»

«Але ж Цідомбський — не поет, це — просто

пуль...»

«Зате в Цідомбського маленькі діти...»

Єжи Пачковський

1909—1945

НА ТЮРЕМНОГО КСЬОНДЗА

Ксьондз Панас на диво всім зміє сповідати:

Після сповіді підеш

у карцер за ґрати.

**ПРО СВІДОМЕ МАТЕРИНСТВО,
ЛБО ЗАКЛИК НАШИХ НАЙМЕНШИХ**

Ви облиште, матері, ту негарну справу:

Нам ідеться про життя, а вам про забаву.

Тадеуш Голлендер

1910—1943

ДО ФРАШКИ

Фрашко дурненька, ворог похмурих,

Мила смішишко, донько палка,—

Тихни: знову в тобі цензура

Тайного запаху-смыслу шука.

КОЛЕСА КОТЯТЬСЯ ЯК ЗВИЧАЙНО

(Про напис
на фашистських плакатах)

Ці плакати вам кричать крізь усі дороги:
«Всі колеса котяться в нас до перемоги!..»
А на той плакат сказав друг один мені:
«Що колеса — може, й так, а що вісь — то ні!»

ПРО БИТІ ДОРОГИ

Німці скаржаться: в Росії битих доріг мало.
Тільки те одне Росію ніби й захищає..
А в Росії битих доріг мало й прокладали,
Бо замість них була бита вся фашистська згряя.

НІМЕЧЧИНА ЗНОВУ ВІЛЬНА

Йде собі бабуся квола
Помолитись до костьола,
Йде і бачить: кольоровий
Напис: «Німці вільні знову!»
Хрест кладе бабуся: «Боже,
Це помер в них фюрер, може?!»

Анонімні фрашки 1900—1935 років

ДОБРЕ СЛАВНОМУ

Добре бути славним, мій коханий синку!
Хіба, може, краще ангелам на небі:
Стій, немов гранітний пам'ятник на ринку,—
І кнур кожен може чухатись об тебе!

МІДЬ

Паніка в Народній раді:
Конфіскують німці мідь.
Що робить усій громаді?
У повітрі крик стоїть:
Матір божа, що хоч роби,
Збережи нам мідні лоби!..

МОВИ

В Греції усе по-грецьки,
В Туреччині — по-турецьки,
В Швеції — по-шведськи,
Лише в Познані — по-німецьки...

СВІТЛО

Світять ясні зорі, срібний місяць світить.
Освітн нам, боже, міністра освіти!

НОВІ ІДЕЇ

В нас ось так: нові ідеї —
Наче паркові алеї.
Лиш яка з них підрастає —
Садівник пожем рівняє.

ГРОМАДСЬКА НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

Чому це в нас панує неправда лиш сама?
Чому про справжній поступ наш уряд лиш балака?
Чому в цьому будинку «00» іще нема,
А знов будинок інший — увесь немов клоака?

КОЛИСЬ І ТЕПЕР

Лежить Ванда у могилі,-
Люди, помоліться! —
Бо воліла в Віслу скочить,
Не воліла пімця.
Лежить Ванда на канані,
Задира коліна —
Викупалась добре в лазні,
Чекає англійця...

Анонімні фразки часів окупації

БАЙКА

Пішла по світу вість:
Баран, свиня й осел
Схопились теж за вісь,
Осел, що дурень, як осел,
Баран — в отарі збаранів,
Свиня — свиня свинею.

1942

ЗОЛОТІ ДУМКИ

В розгардіяші тому радіємо одному:
Не кожен пан із Польщі повернеться додому.

1943

НА МОВУ ГІТЛЕРА

Хто бомбами воював, над тим вона й зблисне,
Хто зав'язує петлю, на петлі й повисне.

1943

Ян Бестер

ПРО РЕЦЕНЗЕНТІВ

Зустрінеш такого — не пробуй чіпати:
На порох зітре він своїх опонентів.
За це йому голову можемо стяти! —
Ну й що? Чи ж нема без голів рецензент

Богдан Бжезінський

ДОРОГІ

Наші серця — для Амура мішені,
Тільки влучає він часто в кишені.

ЩИРІ ЛЮДИ

Часто здаються нам щирими люди,
Котрі прилюдно б'ють себе в груди.

«ВІН МАВ СЕКРЕТАРКУ...»

Він мав секретарку,
Службову машину,
А нині — тролейбус
І грубу дружину.

ПРО ДЕЯКИХ РЕПОРТЕРІВ, КОТРІ ПИШУТЬ ПРО СЕЛО

Не треба учити людину таку.
Він знає село: навіть був на току.

КАЗОЧКА ПРО ХАМЕЛЕОНА

Він бив поклін на кожний дзвін,
А всім доводив: він — не він,
І товк своє, і повторяв усоте,
Що він аплодував і перше... проти!

ЮНІСТЬ І СТАРІСТЬ

«Юносте, дай мені крила!
Хочу зламати і дуба!»
Нині той спів вже немилий:
«Старосте, дай хоч би зуби!..»

ФРАШКА ЕРОТИЧНА

Зналися віддавна,
Ще з дитинства знались.
Приятелювали,
Згодом покохались.

Як вони кохались!
Разом будь клялися
І, на подив людям,
Раптом розійшлися.

Ах, вони кохались,—
Линуть жарти в світ,—
Справді від дитячих
До дитячих літ.

Ян Бжехва

1900—1966

ОСЕЛ ТА ВЕРБЛЮДИ

Був собі осел з горбом на спині,
З бідолахи кепкували свині.
Не пив помий, нудився, никав,
Все таких, як сам, шукав.
Раз у зоосаді стрів подружжя:
Верблюда і його дружину.
Раптом чує:— Бачиш цю тварину?
Ніби й гарна, та горбата дуже.

Веслав Брудзінський

ГЕНДЛЯРІ

Щоб вам, шкуродери, медалі давали,
Ви б ними на ярмарках торгували.
Та що там медалі! І совість ви б,
Якби повернулась, продали б.

САТИРИКУ

Пише гостро! Так і строчить!
Мову батьківську толочить.

ПАРАДОКС

Парадоксально, аж ріже вуха:
Поточні справи стоять без руху.

НЕ ЗАБУВАЄ

З людьми він доступний і чемний буває
І з них не збиткує.
Підлеглих ніколи він не забуває,
Коли... критикує.

Бенедикт Герц

1872—1952

ПРО СМІХ

Чому зневажаєте сміх, ви, педанти?
Хай вас не дратує веселість здорова.
Серйозною може бути навіть корова,
А сміх — це ознака людського таланту.

ВІТЧИЗНА

У селян вітчизна — в полі,
У поетів — на Парнасі,
В мудреців — в бібліотеці,
В гендлярів — в залізній касі.

ЧАРІВЛИВІСТЬ СТАРОСТІ

На старість ми звикли усі нарікати дарма,
А в старості є, безперечно, не тільки погане:
І зуби у вас не болять, бо їх зовсім нема,
І жінка не зрадить, бо жевжик на неї не гляне.

КВОЧКА ТА КАЧЕНЯТА

Каченяток висиділа Квочка:
«Не ходіть, маленькі, до ставочка!»
Тільки-но скінчився цей урок,
Як побігли дітки на ставок.

Стефан Гжесьляк

ХТО ВАЖИВ...

Хто важив слово — відкрив раптово:
Найбільше важить останнє слово.

Тадеуш Гіцгер

НАЙБІЛЬШЕ

Найбільше смішать нас
У людях ті вади,
На які ми самі
Не знаходимо ради.

УСІ З ВАДАМИ

Нездари мовлять влад:
Нема людей без вад.

ОБЕРЕЖНІ

Щоб не треба було
Ім дотримувать слова,
Мовчать, як німі,
Лиш кивають вам знову.

ТЕ САМЕ

Упертого про щось просити —
Що воду в решеті носити.

МАЛИЙ СТІЛЕЦЬ

Точно б'є м'ячем у шиби,
А в диктанті — завжди хибить.

НАЙЧАСТІШЕ

Найчастіше губиться
Те, що любиться.

ПРО ДЕЯКІ БІЛІ ВІРШІ

Цей білий вірш такий потворний,
Що краще б його звати — ч о р н и й.

ВСЕСВІТНІЙ МАНДРІВНИК

День — у «Бухаресті»,
День — у «Будапешті»,
І тиждень — у витверезнику врешті.

«ГЕРОЙ»

Дитям у колисці задушив він Гідру,
А дідом — піддався одній якійсь видрі.

ФІНАЛ ЗАЛИЦЯЛЬНИКА

Ось він, вибрик долі... Ось куди завели путі криві!
Літав — з квіточки на квітку, осів — на кропиві.

МІЖ П'ЯВКАМИ

«Кров — не вода», —
Каже п'явка молода.

Людвік Гурський

УМОВИ

«А що для женячки треба мати?»
«Мужності — трохи,
Мужості — багато».

ПРО ШЛЯХОВІ ЗНАКИ

Не треба знаків па дорозі
Для тих,
Хто тьопає в обозі.

МІРИЛО

Щоб знать — «великі» чи «малі»,
Слід визначить: в якій шкалі?

Ян Гуца

1917—1986

ФРАШКА ПРО СЕБЕ

Мотто: «Го, гей!»

Гей, шпигайте, критики, шпигайте,
Сотню вад у віршах відшукайте,—
А проте в своїй бібліотеці
Я стою між Байроном і Лецом!

АНТИ...

Антиповість, антищастя,
Анти, ах, антилюдина...
Засміятися не вдасться,
Бо в очах антисльозина...

А ЩО У НАС ЧУВАТИ?

Плив тиждень по Дунаю,
Давно вернувсь до хати.
Та знов і знов питає:
«А що у нас чувати?..»

НА ОДНОГО САТИРИКА

Надрукував чимало книг,
А ворогів нажить не встиг!..

ГОДИННА ЛЮБОВ

Коли ішла вже від нього зрана:
«Як тебе звати,— спитав,— кохана?..»

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЇ НА ТОМ ПОЕЗІЇ

Брешуть, що автор тому
Інших не поміча.
Мали поети в ньому
Гарного читача.

БІЛОМУ ЛИСОВІ

Рости, мій Лисе. Дуже гарні зміни
На тебе вже чекають під кінець:
Ти будеш мати щастя у дівчини
Сидить на шийці, ніби комірець.

ЕПІТАФІЯ ПИЯКОВІ

Пияк спочива тут. Він пив до кінця.
Це факт, хоча й не з веселих.
В знак чорного трауру, в пам'ять мерця
Вип'ємо білої келих.

Вітольд Деглер

«НА ВИДАННІ»

В нас поети — як дівки,
путься з приданим щодня:
Дівки хочуть віддання,
а поети — видання.

ЖАРТИ З РАКУРСОМ

Буває, думки, варті овації,
Гинуть від... інтерпретації.

«ПЕРЕДОВИК»

Що він таки передовий —
Більш-менш пристанем на це радо:
Глянь — ноги лізуть наперед,
А голова далеко ззаду.

«САМОСТІЙНИЙ»

Творив би з власної ініціативи,
А лиш чекає на... директиви.

ПРО ТВЕРДОЛОБИХ

Пишався лобом наш баран —
Він мав служити як таран.

СМЕРТЬ ПЛАНОВИКА

Мусив померти, йти з цього світу,
Бо не вмістилось життя у ліміти.

ЗАКОНОМІРНІСТЬ

«Все було вже!..» — інший мовить.
Та повинні знати ми:
Так, усе буває знову,
Тільки з іншими людьми.

ЖІНОЧІ ПРИМХИ

Я примх жіночих не збагну ніяк,
От — міна ізнову кисла:
«На мене ти завше вішав собак,
Повісь нарешті срібного лиса!..»

ПРАКТИЧНА

Практичну засаду
Має наша Стефа:
Щоб зайнять посаду —
Обнімає шефа...

БУКЕТИК РУЖ

Купив я пані Ані букетик руж,
Бо без руж пані Аня ані руш!..

ФОРМАЛІСТ

Щоб зрозуміти соловейка спів,
Не треба заглядать до словників.

ЯКА ПРАЦЯ, ТАКА Й ПЛАТА...

Все у гумориста у житті до пари:
За смішні ці фрашки — смішні гонорари.

СТИЛІСТ-ШЛІФУВАЛЬНИК

Свій твір він шліфував, аж просто змок.
І з діаманту залишився... порошок.

З ПАРАДОКСІВ МОДИ

Сьогодні вже й старі
Не голять бороді:

Де ж! Кожний, бачте, хоче
Стати молодим.

ЛЮДИНА — СТІЛ

Не зна ніякої бідн:
Лише б поставили куди.

У КОЖНОГО СВИТІ СМАК

Не розспай перед свинсю перла:
Вона смачніші страви жерла.

НІС

Не заблудить в лісі Лис:
Замість компаса є ніс.

ЕПІГОН

Наслідування під впливом —
Це альфа і омега.
І навіть його потомство —
Це вплив особистий колеги.

ЦІНИТЕЛЬ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Цінує він штуку:
«А скільки за штуку?»

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК

Ошпарився добряче:
Хапав життя кипляче!

САМОХВАЛ

Він у патовпі не зникне:
Похвалу про себе крикне.

НАКЛЕПНИК

Він мріє про трибуну,
На всіх з якої плює.

Леонард Джевецький

БУВАЄ ПІ ТАК...

Чого на світі не буває?
Усяке люди можуть бачить:
Від тебе раптом лев тікає,
А заєць тобі в очі скаче.

ЗАУВАЖЕННЯ

Дурень залишається дурнем,
Навіть якби й став на котурни.

ІНТЕЛЕКТ

Чи то правда? Може, й так.
Вже чутки летять під стріхи:
Такий має інтелект,
Що ним лускає горіхи.

ЕПІТАФІЯ ШОФЕРУ

Лежить тут водій, що раз
«Під газом» дав повний газ.

**Станіслав Ришард
Добровольський**
1907—1985

НАДІЯ

Яснішають хмари похмурі,
наче й легше стискає жгут,
коли прочитаєш на мурі
миле для ока: **КАПУТ**.

1943

ПРАВДИВІСТЬ

«Новий Кур'єр»¹ подає, невідомо лиш, для кого,
На потіху (чи для нас?) дуже втішні дані:
Не зосталося вже там й домику живого
Від страшних бомбардувань ген аж у... Мілані.
Інформація така долучає слави,
В Рейху успіхи нові будуть неодмінні!
Та нащо кудись ходить, коли ми цікаві,
Як там справи бомбувань в... «нашому» Берліні?

1943

ПРО СВЯТОТАТЦЯ

Святотатець при нагоді —
Все при чесному народі —
Приклада до серця руку:
«Я прийму за бога муку».
Нині так німак волає,
Що Європу «визволяє».

1943

Анджей Доленговський

ПІДЛАБУЗНИКУ

То ти вивчаєш правила їзди?
Даремно! Що тобі в стрімкому русі!
Усе життя, як муха, повзав ти
На пuzі.

¹ «Новий Кур'єр Варшавський» — фашистська газета польською мовою.

Єжи Завадський

ВІЗІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Два роботи:

«Хто предок наш, дізнатися коли б...»

«Людина?»

«Був то прототип!»

Маріан Залуцький

1920—1979

ГАРЯЧЕ ПОРОЗУМІННЯ

Хвалилися ви, що серце
Неначе той лід у вас.
Нічого, моя кохана,
В таку жароту — якраз...

РОЗМОВА

З ДРУКАРСЬКОЮ МАШИНКОЮ

Буква «с» поламалась в машинці. О чорт!
Це ж потрібно до майштра нешти на ремонт.
А машинка шказала лукаво:
«Ну чого ти шипиш від дошади?
Якщо я для пішень шепелява,
Так пиши для артистів ештради!...»

ОСВІТА

Читав поезію і прозу.
Читав Платона і Спінозу,
Захоплено вивчав закони
Паскаля, Ома і Ньютона.
Вивчав великих, геніальних
І тих, що славні в нашім краї!..
Вивчав!.. І все забув, звичайно.
А панну Дзюню пам'ятає.

ШЛЮБ

Без оглядки на вроду
Шлюб — як з мосту та в воду!..

ЧОМУ

Питаються часто у мене:
Чому я пишу не часто.
Бо маю талант не щоденний:
Дві фразки на рік — і баста!..

Вітольд Зехентер

1904—1978

ПАНОРАМА КРАКОВА

«Отже, це Краків?»

«Авжеж.

Хіба не бачиш:

Сто вежі!»

КОХАННЯ ДО КІНЦЯ

Давав у грудні милій клятви вічні.
Забуде він її хіба що в січні.

ПЕСИМІСТУ

Він задоволений помер
Із думою такою,
Що песимізм його тепер
Грунт має під собою.

ТОВСТУНУ

Стару молитву
Трохи порушу:
Помилуй, боже,
Грішну т у ш у.

ПОЕТУ

Критиками вбитий при житті,
Інші він пішов шукать путі.

ФУТБОЛІСТУ

Переступивши вічності поріг,
Той опочив, що всидіти не міг.

СПІВЧУТТЯ

Як тільки нещасного стріне,
Примружує жалісно око
І руку підносить до серця:
Капшук в нього з правого боку.

НА ЗУПИНЦІ ТАКСІ

Стоїть аж шість таксі,
Та — в інший бік усі...

З ФРОНТУ АРХІТЕКТУРИ

Між цих оздоб і балюстрад
Він спершу був мовчати рад.
Тепер до тих же балюстрад:
«Мистецтво тягнете назад!»

НА ОДНОГО АВТОРА

Ну, що йому доби потреба?!
Він пише все ж. Для себе.

НА КРАКІВСЬКІ ВУЛИЦІ

Вигляд краківських вулиць не змінили століття,
Тільки назви мінялись, наче листя на вітті.

ПЕРЛИ

Я свиням перли не кидав,
І справа ця чужа мені
Уже тому, що бог не дав
Мені ні перлів, ні свині.

МОВЧАННЯ ТА МОВА

Довга мова точилась про те,
Що мовчання — завжди золоте.

ЧУДОВА АРТИСТКА

Прийоми в артистки прості,
А успіхи має шалені:
На сцені вона, як в житті,
В житті ж — виступа, як на сцені.

Лех Конопінський

ЩО ПЛИВЕ

Він кохається в ідеї,
У ідеї «Panta rhei»¹.
Все йому те до лица,
Що пливе до гаманця.

¹ Все тече (гр.).

ДУЖЕ ВРОДЛИВІЙ

Може, присвячу їй
Фрашку в нагороду,
Щоб хоч так віддячить
Дівчині за вроду.

СКРОМНІСТЬ

«Віч не підніме — скромний мужчина!» —
Звикло про мене кажуть небоги.
Ім не до тями, в чім тут причина:
Я задивився на їхні ноги.

НА РОЗПУТТІ

В серці дівочім проблем, нівроку,—
Втратить хвилинку чи юні роки?

НАВЕРНЕНИЙ

Все ж виправивсь він наостанку,
Жадоби збувшись лихої:
Ні з чим залишивши коханку,
До жінки повернувсь чужої.

ВОРОГ МУЖЧИН

Та пані — ворог мужчин усіх,
Які не падали їй до ніг.

МУЗИЦІ

У музиці себе ти не прославиш,
Як будеш бити у той самий клавіш.

НЕБЕЗПЕКА

Ти жінка небезпечна, але хочу
Я небезпеці подивитись в очі.

ТЕОРЕМА ПІФАГОРА

Любовний трикутник не піде на злом,
Якщо чоловік є в квадраті ослом.

ОРАТОР

Чудовий оратор. Які в нього мислі!
Три рази розкаже — подумає після.

КОЛИ...

Коли ми щасливі буваем,
То про щастя забуваем.

ЕКОНОМІКА КОХАННЯ

Коли ти хочеш дешево прожити,
То не потрібно двох любити.

СВІТОГЛЯД

Змінить він прагнув світ,
Та з плином літ
Лиш погляд свій
Змів на світ.

МОЯ ВІДВАГА

Не називай мене відважним, друже:
Просто я боюся боягузтва дуже.

ДО ДІВЧИНИ В ШУБИ

Ти в цій шубі всім люба —
Наче квітка до шуби!

ЩО ЛАДНАЄ

Усе він пробача
Дружині рогача.

В НЕЗНАНЕ...

Утекла б у незнане з дому,
Щоб із паном тільки. З відомим.

Кароль Корд

ТУЗ

Якби це не Дама
Й Валет з Королем,
Не був би він Тузом,
А був би нулем.

СЛУЖБОВА ШКАЛА

Піднісся ти до неба
Й став вище колективу,
Пильнуй, бо можуть хмари
Закрити перспективу.

ГРІХ

Я у житті великий маю гріх:
Занадто вже серйозний в мене сміх.

БЕЗ КОМЕНТАРІВ

Коли гримне громом небо —
Більш коментарів не треба.

ПРО СПРИТНИХ

Є й такі спритні, що власні коні
Напоють у Рубіконі.

Земовіт Кунінський

ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Мудрець говорить: «Помилитись
Я можу, як всі люди».
«Я!.. Тільки я завсігди правий!» —
Дурний кричить повсюди.

СОРОМЛИВА

Не змогла вона сказати
Правди ще ніколи.
Сором їй таке зробити:
Правда, бачте, гола.

ЕПІТАФІЯ КОЛУМБА

Це Христофора Колумба могила.
Він — землю відкрив, земля — його вкрила.

Леопольд Левін

ПРИЧИНА ВТІХИ

Декого втішає неначе,
Коли й інші мають невдачі.

РАЗ КОЗІ СМЕРТЬ...

«Раз козі смерть!» — сказали кози
І самі пішли до воза.

ГУСЯЧЕ ПЕРО

Вічне перо чи для вічності пише?
Гусяче часто бувало гостріше.

АНОНІМ

Найкращу позицію завжди займе анонім:
Він добре вас знає, за вами стежить, а не ви за
ним.

Станіслав Єжи Лец

1909—1966

ПРО МЕТОДИ

Хитрі плинули за течією,
Хитріші ішли понад нею.

ПОЛЕГШЕННЯ

З полегшенням зітхнула етика:
«Нехай керує мною кібернетика».

ТРАПЛЯЄТЬСЯ

А бува ж, що Торквемада
І у власну яму пада.

НАВПАКИ

Коли мовиш: «Мораль в ідеалі» —
Не шукай ідеалу в моралі.

НАДМІРНІСТЬ

Двічі по два — чотири,
Коли ми надміру щирі.

СОРОЧКА БЛИЖЧЕ ДО ТІЛА

Давню цю примовку
Ми продовжим сміло:
Як нема сорочки —
Ближче тілу тіло.

ВКАЗІВКА ТУРИСТСЬКА

Не завше рай,
Де все най-най...

В ПРИРОДІ

«Ку-ку» — зозуля, «ку-ку» — луна.
Отак ощадність їх двох една.

ПРО ДОБРЕ ВИХОВАННЯ

Біда,
Як вихований хам:
Стукає в двері вам!..

ГОРОХ

В стіну горохом кидати не слід,
Бо ж за стіною слухає сусід.

НАЙВАЖЧЕ

Найважче людина ковтає,
Що на кінці язика має.

А ЛЮДИНА...

Чи хто бачив коли верблюда,
Який в зоологію заглядає?
А людина про горб свій знає —
Який був, який є, який буде.

ІНСТІНКТ

Дух про духа
І в тілі пронюха.

ДИВНО

Найліпше співають «Осанна»
Ті, в кого в роті манна.

СТАРІ І СУЗАННА

Старі підглядали Сузанну на пляжі —
«То зір свій ми перевіряємо», — кажуть.

ПРОХАННЯ

Не ждіть від зерна
Вдячності до млина.

З ТОЧКИ ЗОРУ ГІДРОЛОГА

Кров людська — не водиця!
То ж чого нам журиться!

ЧАСТО

І від мовчання луна
Буває заголосна.

ВАЖКО ПОЧУТИ

Тим, хто втягнувся в ритм епохи,
Почути важко власні кроки.

ДО ЄВИ

А чи ти, Євусю мила,
Своє яблуко помила?

ПРО НАШІ ДИСКУСІЇ ЛІТЕРАТУРНІ

Кожному — по п'єдесталу!
Вмить кричати б перестали.

БУВАЄ

Таке й з флюгером буває,
Що за вітром не встигає.

ПРО ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ

Живем на світі тільки раз —
На другий раз не стане нас.

А МОЖЕ...

Може, наші далекі предки
Прибули з якоїсь планети,—
Бо ж для землі ми буваєм
То надто малі, то великі...

ХТО В ПОЛОНІ...

Хто в полоні низьких інстинктів,
То хоча западеться в землю,
Тінь його димітися буде,
Коли він зі стиду горітиме.

ПОДУМАЙТЕ

Подумайте
Над відсутністю гумору
В древні часи:
Нікому
Й на думку не спало
Полоскотати Атланта,—
Він міг би
Скинути світ з плечей.

ПРО НАШУ ПОЕЗІЮ

Ми в поезії діждались класичного часу:
В нас всі класики тепер. Та якого класу?

ДОБРОДІЙ ІКС

Добродій Ікс? Енциклопедія жива!
Та хтось із неї сторінки повиривав.

НЕАНТАГОНІСТИЧНІ ПРОТИРІЧЧЯ

Вони обидва з однієї мафії,
Хоча й із іншої парафії.

КЛАСИФІКАЦІЯ

Дайте йому найвищу ціну і ранг,
Все одно із осла не вийде мустанг.

КУЛЬТУРА

У Давньому Римі навіть свині
Розуміли добре по-латині.

ПРО САТИРУ

В сатирі досить солі й перцю,
Її творцем — натхнення сила!
Сатиру пишем кров'ю серця,
Коли... грошей нема й чорнила.

ДИВУЮСЬ Я...

Дивуюсь я нерідко:
Лиш запах йде поганий,—
Куди? — ніхто не гляне,
Питає кожен: «Звідки?»

КУДИ ВЕДУТЬ ДОРОГИ?

Більше Римів,
Аніж пілігримів.

ФРАШКА СКЕПТИЧНА

Це не жарти:
Чорт дідька вартий...

**ТРЕНУЙТЕ
ДИКЦІЮ АБО СЛУХ**

Сказали: «Мариш».
Почулося: «Маєш».

ВЕРШИНА

Для музи апогей?
«Музей».

ЗАПІЗНІЛА ІНФОРМАЦІЯ

На світі білому по-різному буває...
«Чи це вже кожен знає?»

ВІДПОВІДЬ ГАМЛЕТОВІ

«Бути чи не бути?»
«Перебути!»

УЖЕ

Для різника
Віл уже не гірший від бика.

ПРО ОБЛУДНИКА

У нього на обличчі два варіанти:
Один — за, а другий — анти.

ПРО ЧИСТОТУ

Бува, що й при криниці
Живуть бруднолиці.

ПІД ОДНИМ ДАХОМ

Завжди під одним дахом
Живе Облуда зі Страхом.

ПРО ОРГАНИ СЛУХУ

Як шепочеш комусь на вухо,
Тоді ближніх око слуха.

* * *

Весна, літо, осінь, зима,
Весна, літо, осінь, зима,
Весна, літо, осінь, зима,
Весна, літо, ос...
і нас уже нема.

ПРО ЧЕСНОТУ

На ярмарок суєти
І чеснота може в гості прийти.

ТАК І НІ

Навіть на самому дні
Є ще «так» і «ні».

ДУМКА ФІЗИКА

Важко помалу
Падати з п'єдесталу.

ПРО ДАНТЕ

Не захоплюйтесь Дантом:
В справах пекла він був дебютантом.

ПРИПИС

Нащо цькувати псами,
Якщо можем загризти й самі так само?

ЗГАДКА

Вили: «Свій до свого по своє!»
Але прийшли з чужим забрать моє.

ПРАВИЛО ЕСТЕТИКИ

Це нормально, що пігмеї
Мають малі ідеї.

ВПЕРЕД

Світ вічно йде вперед по суші й по болоті,
Позаду ж сухі факти по мокрій роботі.

ТУГА ЗА ЛЮДЬМИ

«Бути серед людей, серед людей!» Тільки навкіл
Збудувати собі частокіл.

НЕ РОБИ

Не роби іншому, що тобі нелюбо:
Ану ж це йому зовсім не на згубу?

Єжи Літвінюк

ЯК ОЖИВЕ...

Як живе той дід за сто, за двісті літ,
Що заморозити себе дозволив нині,—
Страшні казки про наш, про вже забутий, світ
Розповідатиме довірливій дитині.

Бо, автоматів довіривши кермо,
Ми фантазуємо, шукаючи химери,
В пустелях космосу безкарно летимо
І горимо в густих туманах атмосфери.

ЧОТИРИВИМІРНІ І СКОРІ...

Чотиривимірні і скорі,
Пробили в космос ми вікно;
Навколо нас літають зорі,
Пронумеровані давно.

Вже не загрожує нам геній
Коперника чи інших крах...
Але, зворушені й натхненні,
Китів ми плещем по хребтах.

ПРО ПОГОДУ

Погано, коли від морозу
Змерзається в головах розум.

Олександр Малішевський

1901—1978

ПРО ТРАМВАІ

«Порядок новий» у трамваях
Гітлер завів:
Там, де стоять фашисти,
Є місце й для псів.

Що ж — золото до золота, кажуть,
Клади та й неси...
З людьми ж сидять люди, відомо ж,
А з псами — пси...

Антоній Маріанович

ЗАГАДКА

Ікс не терпить мене. А чому?
Неначе й добра не робив я йому...

ПРО ОДНУ П'ЕСУ

Тут діалог — як з меду, солодкий такий,
Тут монологи — ви ще таких не чували!
Навіть є позитивний хлопчина-герой:
Він, сердега, самотній сидить серед зали...

ПРО ВІЯННЯ

Скрізь в цім театрі віє,
До злості аж, до шалу:
Гнітюча нудьга зі сцени,
А протяги — із залу.

ЗЛОЧИН І КАРА

Ікара засуджено, звісно, до страти:
Вільно хотів він у небо злітати!
Гримнув Юпітер: «Злочинця жде кара!»
Ось який злочин і кара Ікара.

РИБ'ЯЧА КАР'ЄРА

Нагородило начальство Рибчинку,
Хоч не зробила великого вчинку,
Тільки мовчала — і от тобі на...
Бо позитивно ж мовчала вона!

РОЗДУМИ

Хтозна, чи правда це, чи ні.
А може, це й брехня:
Короткі ноги у брехні,
А правду обганя.

ЗИЧЕННЯ КОЛЕГАМ

Хай зичення новорічне
До друзів летить крізь тишу:

Одні з них хай пишуть краще,
А інші хай краще не пишуть.

ПОЕТИЧНА ЕЛІТА

Іншим поетам у нас випала слава така:
Часто читаем про них, не прочитавши й рядка.

ВІДВАЖНА МИША

Відважна миша влізла
Ведмедеві під лапи
Та й робить що —
Погляньте! —
З страховиськом отим:
Чіпляється за вуха,
Бере його за храпи...
(Забувся я додати:
Ведмідь був неживим).

МАВПА-ХУДОЖНИЦЯ

Сто полотен мавпа
Лаком забруднила.
Нині вже й визнання
«Стилю» добивається...
І вдалось це мавпі,
Бо ж «закон» відкрила,
За яким безглуздя
Хистом називається...

Лех Некраш

ПЕНСІОНЕРСТВО

**Назріва нова проблема соціальна —
Пенсіонер інтелектуальний.**

ПОСТУП

**Новий етап нашої нації:
Етап кумо-кратизації.**

ІНТЕРВ'Ю

**Знаю, що впав я у тон профанації:
Ви шеф — з переконання чи — з номінації?**

САМОКРИТИКА

**Наслідок визнав себе винним:
За провини —
Причини.**

ПРОБЛЕМА

**Як гола правда з'явиться на суд,
То що це буде:
сміливість чи блуд?**

VENI, VIDI, VICI¹

Вже не один здіймав тут крик:
Прийшов, побачив, переміг!
А як виходив з того пшик —
І слова вимовить не зміг.

Казімеж Новак

ПРО КАРТИНИ ОДНОГО АВТОРА

Ви знати хочете, чи радий я
Оцій картині, чи обурююсь?
Тут бачу авторову з р а д у я...
Що? З ким він зраджує? З халтурою!

Анджей Новіцький

1909—1986

ДО ТИХ,
ХТО ЧИТАЄ ФРАШКИ

Фрашка, звісно, люд не кривдить
Усміхом та жартом,
Тож і гніваться на фрашку
Ніколи не варто.

Як дівчина-вертихвістка
Та фрашка буває:
Хоч висміє, та розрадить,
А то й покохає.

¹ Прийшов, побачив, переміг (*латин.*).

Коли ж фрашка часом справді
Прилипне до тебе —
Усміхнись до неї любо
Й не сердься: не треба!

Ян Болеслав Ожуг

НАКАЗ ТВОРЦЯМ ПУСТОПОРОЖНІХ ВІРШІВ

Егей!
Трубить розважно в труби! —
Бо всі слова гучні й нікчемні
Назад повернуться, напевно.
Як?
Бумерангом — просто в зуби!

Леон Пастернак

1910—1969

ЛИШЕ...

(Дві трагедії)

I

Талант у нього — дотеп і чарівність,
Стиль самобутній — на найвищій рівні..
Ну так чому ж поет цей не великий?
Слабий характер — от він і безликий.

II

Характер є. Неначе із граніту!
А пише як — на пострах всьому світу.
Його пісні, як в музиці бельканто,
За душу брали б...
Та нема таланту!

ПРИЩ

Хоч шкіру він міняв частенько досі,
Та залишивсь той самий прищ на носі.

МОІМ НЕДРУГАМ

Виєте, як вовк на кошару,
Геть усе мое вас шарпа, коле.
Будуть ваші внуки в покару
Вчити мої вірші в школі.

ЗУСТРІЧ

Я у Парижі зустрів земляка,
Він коньяком заливав хробака.
«Сумуєш отак за вітчизною польською?»
«Ах,— він ікнув лише,— за
«МОНОПОЛЬСЬКОЮ»...»

Маріан Пехаль

1905—1989

ФІЛОСОФ-ІДЕАЛІСТ

Завжди запально він людство повчав:
«Світ — це уявлення наше, і тільки».
Як же страшенно бідак закричав,
Сівши якимось на уявні шпильки.

ПРИЧИНА ПАНІКИ

Лев гаркнув — і Тигри у ноги,
Тремтять Леопарди зі страху.
У чому причина тривоги?
На Лева напали Мурахи.

СЦЕНА ТА ЖИТТЯ

Актор у хвилину натхнення
Доводив у колі знайомих:
«Ох, краще п'ять актів на сцені,
Ніж сцена однісінька вдома».

РІЗНИЦЯ

Є в них спільності ознаки:
Пліткарі подібні псам.
Тільки бреше той собака,
Як когось побачить сам.

ПЕГАС ГРАФОМАНА

Злетить не має сили,
Хоч на всьому скаку
Він розпускає крила
Подібно гусаку.

Ігор Сікірицький

1920—1985

НА ПОЧАТКУЮЧУ ПОЕТЕСУ АННУ

«Випущу на світ я книжку,
покажу товар лицем!..»
І для певності, небога, —
спать лягала з видавцем.
Над заявою такою
посміялась доля стиха —
І на білий світ з'явилась...
так, дитинка — замість книги...

НА ГОНОРОВУ ПОЕТЕСУ

Знаю — пані хай не дметься,
Я приправлю медом чари,—
Не про гонор пані йдеться,
А лишень про гонорари.

ПРО КУЦИХ

В нагороду куценькому
Доля ласку далá:
Бо ж йому для помешкання
Вистачає й дупла.

ПРОБЛЕМА ПОЯСУ ЦНОТЛИВОСТІ

Не сміявся б із цього я,
А відразу б примовк.
Якби пояс цнотливості
Мав міцніший замок.

ПРО ОДНОГО ФРАШКАРЯ

У муках сплотив кілька фрашок
І дума, що він уже — Гашек.

Збігнев Скупінський

ЄВІ

Це зрозуміти давненько пора,
Із язика ти, а не з ребра.

ПУСТКА

Як прикро на душі! Ти кинула мене...
Зосталась тільки пустка в портмоне.

ТУДИ Й НАЗАД

На Парнас

Пегас

Заніс тебе, поете.

Назад же мчишся власним
Блискучим «шевролетом».

ПРО РЕКЛАМУ

Стає все більш неонів.

Це — дуже добрий знак:

Вже можна врешті бачить,
Чого в вітринах брак.

НА ЗГАДКУ

На згадку деяким рядки ці,

Отим, що люблять в груди битися:

На власних помилках не вчиться,

На успіхах чужих потрібно вчиться!

УМІННЯ ЖИТИ

Всього ти досягти зуміла

За допомогою ума і... тіла...

ПОПРАВКА

Я виправив нарешті

Прадавній анекдот:

Чи ж то король був голий?

Ні, голий був народ.

МОРАЛІСТКА

МОРАЛІСТИКА

Пісне обличчя. Тільки подивіться:
І звідки це взялась вона така?
На фігу не подивиться дівиця,
Якщо та фіга буде без листка.

ПОДВІЙНА ВИСТАВА

На сцені — царював «Орфей»,
А в залі — панував Морфей.

СЛАВОЛЮБНА ЗОЗУЛЯ

Усі свої «ку-ку»
Прагне видати друком.

Казімеж Слядевський

ЧАСОМ...

Часом дача коштує дорого
З меблями багатими:
За державним прилавком — два роки
І десять — за ґратами.

ПРО МИТТЯ РУК

Рука руку миє —
Лишаються помиї.

Влодзімеж Сцісловський

ДІЯЧ-ЧАРІВНИК

Його спокій ніколи ніщо не тривожить,
Зна він сотні цитат — на пролог, на кінець...
Так усе перелле із пустого в порожнє,
І дивіться, дивіться! — наб'є гаманець.

ПРО ОДНОГО

Гризе його сумління
На кожному етапі,
І через це, напевно,
Дає угору драпа.

ПОТРІБНЕ ЗАПИТАННЯ

(В анкету
майбутнього науковця)

Чому це немає у жодній з анкет
Питання: який ви дасте банкет?

МІРА РОСТУ

Підріс на рівень бур'яну,
А хваста: «Я й до зір сягну!..»

ПЕРЕВТІЛЕННЯ

Як не повірять в мандрівку душ? —
Он став свинею поважний муж!..

ВОРОЖБИТИ ПЕРЕД СУДОМ

І ворожбити — звичайні люди:
Самі питають: а що їм буде?..

ПРО ОДНОГО КРИТИКА

Не критик — алхімік! Та що! — академік!
Він золото може здобути — з полемік!

ПАВА

Пава свій хвіст вихваляє
Й тоді, як його немає.

КОНКУРС

Конкурс, друзі! Конкурс!
Нагород високих — тьма!
Тільки я його обходжу:
В журі родичів нема!

ПРЕКРАСНИЙ ОРАТОР

Оратор був ошадливий такий,
Що власні мав одні лише лапки.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Хто не пускає з уст і пари,
Той часто дме в гучні фанфари.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

«Не має доброго тону він!» —
Каже дзвін про другий дзвін.

БОГАТИР

Він сів би охоче на троні
Навіть в терновій короні.

ДОКУМЕНТ

Лев — найкращий в світі звір,
Що й засвідчую.
Т х і р

ДЖЕНТЛЬМЕН

До корита допхався
І про меню запитався.

ЗАСТУПНИК

«Я заступлю вас у нелегкій ролі»,—
Із вежі Флюгер прогаркавив до Бусолі.

ХТО ПРОТИ?

Я питаю всього миру
(І не глузую, наче):
«Хто проти сатири?» —
Нікого не бачу!

Тадеуш Фанграт

ПРО РІПКУ ТА ІНДИВІДУАЛІСТА

Ріпку тягне сам — та й годі —
І на спільному городі.

ПЕРЕСТОРОГА.

Путаеш лице і маску —
Чи собі цим робиш ласку?

ПЛЯМА

З часом і пляма
Не є вже та сама.

ПРАВДА

Світ довкола робить кола,
Коли правда напівгола.

СЛИМАКОВІ

Зміряти твій зріст не важко:
Він не більший черепашки.

ПОДРУЖЖЯ У ЗЛАГОДІ

Прийшли до згоди
Щодо розводу.

НАЙВАЖЧЕ

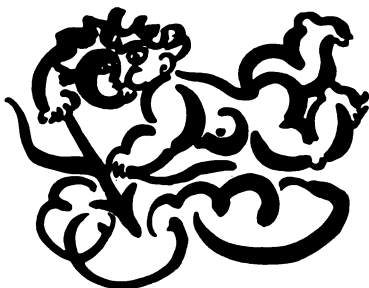
Найважче бути в опозиції
До власної — вигідної — позиції.

ПРИЯТЕЛЬ

Він би небо мені прихилив,
Якби бачив, що я помиливсь.

КРЕДО САТИРИКА

Сумніваюся,
Тому й насміхаюся.

Стефан Хмельницький

1905—1982

САТИРИК І ЛІКАР

Сатирик з лікарем — братки.
Громаді кожен служить:
Той — словом нищить болячки,
Той — ліками долужить.
Щасливо до мети
Не завсігди вдається їм дійти.

ПРАВДА ПРО ПРАВДУ

Слідів правдивих правди ще ніхто не бачив:
По-своєму копиту правду всяк тлумачив.

КАР'ЄРИСТ

Було колись давно: журба його валила,
Що не зумів ніде собі купити мила.
Та скоро засвітила доля йому мила:
Він по драбині служби вибрався без мила.

ПОПРАВКА ДО ПРОТОКОЛУ

Якщо він вибравсь на трибуну враз,
Почав верзти нам предурну промову,
То секретар напише: «Взяв промовець слово».
Пробачте: в слухачів узяв промовець час.

УРА-ПЕРШИЙ

Першим висунув проект, цікавий дуже,
Першим лаяв всіх ледачих і байдужих,
Першим промовляв: «Працюйте, братці!»
Першим ловко вивернувсь від праці.

ПРО ЗАПІЗНЮВАЧІВ

Розтратників громадою всі ганим.
Розтратникам часу нема кінця.
На збори запізнивсь — гірка догана...
Чом пузаню з портфелем — ні слівця?..

ДОЛЯ РЕЦЕНЗЕНТА

Ти п'єсу похвалив (сподобалася дуже) —
І автор, і актор тебе писати просять.
Про другу п'єсу мовив: «Щось байдуже!» —
Зневагу і ганьбу тобі виносять.

СПРИТНИЙ НАД СПРИТНИМИ

Частенько так в житті буває:
Чужої слави він плоди зриває
Не лиш сторонньою рукою —
Чужою головою.

РЯТУЙТЕ ВІД ТАКИХ

Рятуй нас, боже, від таких людців,
Що тягнуть цінності з чужих кінців,
З чужого мудрого ума.
(Свого нема!)

ЧВАНЛИВИЙ ПАН

Іхав в поїзді шахтар, з ним і пан чванливий.
«Предок мій,— говорить пан,— розумний,
щасливий!»
Здивувався на те шахтар: «Чом з такого роду
Залишили нам гидку і дурну породу?»

ЧИТАЧ ВИРІС

Читач тепер у нас премудрий є:
Книжки, як донечок, голубить:
Чужі — охоче любить,
Узяв — не віддає.

ЛЮБІТЬ БЕЗ ДОЗВОЛУ

Любити друзів — бог благословляє,
Сусідок — жона не дозволяє.

КРАЩЕ ГРОШІ

У Мартіна у дворі валялась лому куча.
Ішов, спіткнувся,
Упав, аж розтягнувся.
Побачив те сусід. Говорить: «Чи не лучче
Від лому гроші чималі,
Ніж сині гулі на чолі?»

АМУР НА КУРОРТІ

З курорту повернувся,
Амур зізнався так:

«На другий день без стріл
Лишився сагайдак».

НЕВЕЛИЧКА ПОПРАВКА

«Ох дівчино! Ти золото моє!» —
Вінчатись ідучи, казав жених про любу.
«Хоч на тобі висока проба є,
Але не перша!» — мовив після шлюбу.

ЗАБУДЬКУВАТА ЖІНКА

Любила всіх. Тепер не пам'ятає,
Кому за близнюків подякувати має.

НЕПОРОЗУМІННЯ

Хлопець дівчину кохав,
Хлопець дівці снівся.
Стрінув дівку на шляху,
Низько поклонився:
«Попрошу у вас руки,
Бо горю з кохання.
Повінчаємось ходім
У неділю зрання!»
Дівчина відповіла:
«Дякую, мій друже!
Але ж зайнята рука,
Вибачаюсь дуже».
Хлопець зблід, осатанів:
«От лиха година!» —
Він не бачив, що в руках
В дівчини корзина.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Хлопці ліпляться до рук
І беруться далі,
Поки доведуть дівок
До журби-печалі.
Я, дівчата, вас люблю
Й застереження даю:
У годиноньку тяжку
Дайте волю кулаку!

ЖУРНАЛІСТ НА ПЕРИФЕРІІ

Скрізь побував. Був і в Ополі.
Насамперед навідався в буфет,
Наговорився з кухарем доволі.
Статейку написав: «Опольський діалект —
Бур'ян у дикім полі!»
З ним говорили всі не по-опольськи,
Бо думали, що він чужий, не польський.

ДО ДІЯЧА

Створив ти доброго чимало.
Нікчеми збоку кажуть: «Мало!»

ЧВАНЬКО

Хто хоче першим бути всюди
(Де п'ють горілку люди!),
Ніде нічим не буде.

СОВІСТЬ

Скажу вам правду гожу:
З сумлінням бавитись не гоже,—
Воно хоча зубів не має,
І без зубів ой як кусає!

ДУРНОМУ НЕДОГОДА

Мереживо дурному,
Ій-богу, ніпочому.
В найкращі витвори не вірить.
І тут погляне, скаже:— Діри!

Ян Чарний

ЯК НА КОГО

«Юність — це поза із поз!» —
Мовив склероз.

ТОЧКА ЗОРУ

Курка до будильника прококала гнівно:
«Скільки б не будив ти, не заміниш півня!..»

«ПАТРІОТ»

Він всього себе віддав би для народу,
Тільки — без машини... дачі... і городу...

ІСТИНА ТОРЖЕСТВУЄ

«Хто ти?» — трапилось раз запитати свиню.
«Я — крилатий орел!.. Ви — невігласи,
бачу!..»
Тільки ж кухар дивився, дивився в меню,
І з «орла» зготував нам... котлету свинячу.

НА ОДНОГО ХУДОЖНИКА

Творить, рве і знов малює —
Сім барв райдуги катве.

ВІДБИТОК У ДЗЕРКАЛІ

Іноді легше життя вкоротити,
Ніж подивитись у дзеркало — й жити.

КОЛИ...

Коли доторкнеться їжак їжака,
Відчує, що й голка буває м'яка.

МИСТЕЦТВО ПЕРЕВТІЛЕННЯ

Як роль людини він чудово грає —
І оком не моргає!

ХОР

Осли прийняли Соловейка до хору.
Підняв диригент свою паличку вгору,
І тут почалась веремія... Ну звісно,
З вини Солов'я не ладнається пісня.

ПРО ОСЛА

І він працює для культури:
На барабани йдуть ослячі шкури.

ДИСПУТАНТ

Він сто думок мав в голові
І викладав їх залюбки.
Були свої,— одна чи дві,—
Та інші, взяті у лапки.

ЯК СОЛОВЕЙКО ПРО ТРОЯНДУ

Тебе, Трояндо, хай потішить арія —
Знайду маленьку втіху в гонорарі я.

ІНТЕРВ'Ю

«Яка тварина всіх важніша?»
«Звичайно, Кіт»,— сказала Миша.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА РОЗМОВА

Вона йому про Пруста,
А він — про форму бюста.

Ян Ізидор Штаудингер
1904—1970

ЗУБАТЕ ЛИСТЯ

Ще ніщо нас так не гризло,
Як чуже лаврове листя.

ЗАСПОКОЄННЯ

Мені сумління проговорило:
«Не маю тобі що й сказати, дурило!...»

МАРШРУТ

Куди летить мені?
Чи в небо з птахами —
Чи з листям по стерні?..

ПОКІРНЕ ТЕЛЯТКО

Покірне телятко в кожній окрузі
Про вовчу зграю каже: «Друзі».

ПІДБІР СІЛЬСЬКИХ КАДРІВ

Вивезли його з міста,
Бо в місті
Був не на місці.

Я

Я — такий віз,
Що сам ходить до кіз.

ШМАРКАТОМУ

Перед тим як ніс до неба задирати,
Варто ніс той хоч би утирати.

ДОСТАТОК

Ще є у нас дурнів до біса,
Що дрова приносять до лісу.

ПРЕПОДОБНИЦЯ

Застебнута іде по саму шию,
Бо дуже скромна й шию рідко мие.

ТРАГЕДІЯ БИКА

Віл уже зник,
Що він не бик.

І смішигь, і жалить. *Іван Лозинський* 5

ФРАШКИ

Бернат з Любліна

Переклав Д. Білоус

Нерівні не живуть у згоді 24

Миколай Рей

Переклав В. Коптілов

- * Баба, що плакала в костьолі 25
- * Прелатові зі свяченою водою 25
- * Рим 25
- * Служба божа 26
- * Ксьондз навчає хлопа вірити у святу
трійцю 26
- * Папа 27
- * Вояки-розбишаки 27
- * Про багача 27

Клеменс Яніцький

Переклав М. Петренко

- Поет до своєї книги 28
- Блоха королеви Ізабелли 28
- Перед образом Пенелопи 28

* Переклади, крім позначених *, друкуються вперше.

Ян Кохановський

- * На капелана. *Переклав Д. Білоус* 29
- * До гостя. *Переклав Д. Білоус* 29
- * До своїх віршів. *Переклав Д. Білоус* 29
- * До фрашок. *Переклав Д. Білоус* 30
- * На свої книги. *Переклав Д. Білоус* 30
- * На проповідника. *Переклав Д. Білоус* 31
- * На набожну. *Переклав Д. Білоус* 31
- До абата. *Переклав Ю. Кругляк* 31
- Епітафія Собехові. *Переклав Ю. Кругляк* 32
- На старість. *Переклав І. Глинський* 32

Бартош Папроцький

Переклав М. Петренко

Сократ 32

Шимон Шимонович

Переклав М. Петренко

Надгробок старої шапи 33

Адам Владиславіуш

Мисливці за новинами. *Переклав М. Петренко* 33

Чому хлоп у рай не хотів. *Переклав М. Петренко* 34

Дурному нічого не доручай. *Переклав Д. Білоус* 34

Мельхіор Пудловський

Переклав М. Петренко

Провидцю, який гадає по зірках 35

До Р. 35

Даніель Наборовський

- Сенс фрашки. *Переклав М. Петренко* 36
На пана бичка. *Переклав М. Петренко* 36
Злодій у порожній хаті. *Переклав Д. Білоус* 36
* Несподівана відповідь. *Переклав*
Л. Череватенко 36
* Люта жінка. *Переклав Л. Череватенко* 37
* Коханню все одно. *Переклав Л. Череватенко* 37

Станіслав Серафін Ягодинський

- Переклав М. Петренко* .
Гріш — близький приятель 38
Гріш ділить стани 38

Шимон Зіморевич

- Переклав М. Петренко*
Визнання поета 38

Станіслав Вітковський

- Переклав Д. Білоус*
Марця, донька Катоніва 39

Анджей Морштин

- До дядька. *Переклав М. Петренко* 40
До старого. *Переклав М. Петренко* 40
* На столярá, що був лікарем. *Переклав*
Л. Череватенко 40
* Богині. *Переклав Л. Череватенко* 40
* Багатство. *Переклав Л. Череватенко* 40

Балтизер з Каліського повіту

Переклав М. Петренко

Папірчук 41

Станіслав Невеський

Переклав М. Петренко

Бовдур 42

Будьте обережні 42

Збігнев Морштин

На хитрі жарти однієї пані. *Переклав*

М. Петренко 42

* Мисливцеві. *Переклав Л. Череватенко 43*

Вацлав Потоцький

Чого людина не може сховати. *Переклав*

М. Петренко 43

Хлопська відповідь. *Переклав М. Петренко 43*

Відповідь по суті (але не та). *Переклав*

М. Петренко 44

Мало для мудрості. *Переклав М. Петренко 44*

До лисого. *Переклав М. Петренко 44*

Відповідь одноокого. *Переклав М. Петренко 44*

Розмаїтості. *Переклав М. Петренко 45*

* Чому жінок більше, ніж чоловіків. *Переклав*

В. Лучук 45

* До господаря. *Переклав В. Лучук 45*

Ян Борковський

Переклав М. Петренко

На хворого подагрика в дні посполитого
рушення 46

Веспазіан Коховський

Переклав М. Петренко

Диво 46
До лікаря 46
На старого зарубу 46
Про панну 47
Вино і свічадо 47
Що на чому 47
Як без зубів... 47
Приказка 47
Так має бути 47

Якуб Теодор Трембецький

Переклав М. Петренко

Слово папи 48
Слово міністра 48
До скупого Яна 48
Що найчастіше змінюється 48

Францішек Лоський

Переклав М. Петренко

На бідного позивача 49
На балакучого язичка 49

Даніель Братковський

Переклав М. Петренко

Нова скульптура 49

Жебрак і пан 50

Вибори депутатські 50

Матеуш Куліговський

Переклав М. Петренко

На жовнірів 51

Військо йде... 51

Вацлав Жевуський

Переклав Д. Білоус

Наклепникові 51

Юзеф Епіфаній Мінасович

Переклав М. Петренко

Лихвар на смертному одрі 52

Адам Лабенцький

Переклав М. Петренко

На вісь до воза 52

Людське серце 52

Ігнацій Красіцький

* Батько та син. *Переклав М. Годованець* 53

* Подружжя. *Переклав М. Годованець* 53

* Подорожній. *Переклав М. Годованець* 53

Відповідь. *Переклав М. Петренко* 53

Лікар. *Переклав М. Петренко* 54

Мудрий і дурень. *Переклав М. Петренко* 54
Птахи в клітці. *Переклав М. Петренко* 54
Лікар і здоров'я. *Переклав М. Петренко* 54
Пан і вовк. *Переклав М. Петренко* 54
Два пси. *Переклав М. Петренко* 55
Друг. *Переклав І. Глинський* 55
Ягнятко та вовки. *Переклав І. Глинський* 55

Францішек Заблоцький

Переклав М. Петренко

Знаєте всі 56

Каєтан Венгерський

Переклав М. Петренко

Надгробок Білявському, покладений за життя 56
Похвальна ощадливість 56

Нікодем Мусьніцький

Переклав М. Петренко

Ліки від холодної поезії 57

Алойзи Жулковський

Переклав В. Гжицький

Зарозумілому 57

Францішек Дзержикрай-Моравський

Переклав В. Гжицький

На Басю 57

Антоній Горецький

Хіба ні? *Переклав М. Петренко* 58

Словник рим. *Переклав М. Петренко* 58

* На бал. *Переклав С. Борщевський* 58

* Бджілка. *Переклав С. Борщевський* 58

Людвік Кропінський

Переклав М. Петренко

Невдячність 59

Казімеж Бродзінський

Критика. *Переклав М. Петренко* 59

Наука східного мудреця. *Переклав М. Петренко* 60

Наша література. *Переклав І. Глинський* 60

Утіха. *Переклав І. Глинський* 60

Кінець життя. *Переклав І. Глинський* 60

Юзеф Діонізій Мінасович

Переклав М. Петренко

Великий театр 61

Олександр Фредро

Переклав М. Петренко

На журналіста 61

Патріоти 61

Ні честі, ані віри 62

Ігнацій Шидловський

Переклав М. Петренко

Про хвалькуватого віршороба 62

Про лікаря 62

Августин Жджарський

Переклав М. Петренко

Лікар Лакса 63

Ігнацій Легатович

Переклав М. Петренко

На обіді 63

На жінку малого зросту 63

На Анелю 64

Адам Міцкевич

Переклав М. Петренко

На сварку Гуровського з Пулавським 64

Люціан Семенський

Переклав О. Пономарів

Цензор 65

Юліуш Словацький

Здоровий глузд. *Переклав В. Лучук* 65

Помстився волос... *Переклав В. Лучук* 65

Лиш зі своїх прибутків... *Переклав В. Лучук* 65

Ревуть про волю... *Переклав В. Лучук* 66

Конституції... *Переклав І. Глинський* 66

Заручившись по неправді... *Переклав*

І. Глинський 66

Плацид Янковський

Переклав М. Петренко

Скнара, курка, поет та його жона, яйце і т. д. 67

Ципріян Каміл Норвід

Сила їх. *Переклав М. Петренко* 67

Засідання. *Переклав В. Лучук* 67

Юзеф Васьневський

Переклав Д. Білоус

Кухар-політик 68

Родоць (Миколай Бернацький)

* Світ малий наш дуже милий... *Переклав*

Д. Білоус 68

* В житті — ідилія така... *Переклав Д. Білоус* 69

Раз в ораторському шалі. *Переклав М. Петренко* 69

Він був мені першим другом. *Переклав*

М. Петренко 69

Ніч і місто. *Переклав І. Глинський* 70

«В світі добре, бач, ведеться...» *Переклав*

І. Глинський 70

Плнуть води... *Переклав І. Глинський* 70

Адам Асник

Переклав М. Петренко

Дві зустрічі 71

Болеслав Прус

Переклав М. Петренко

«Якщо купляю ліжку чи шафу...» 71

«Марно, хлопче, не ганяй ти мари по мості...» 72

Казімеж Глинський

Переклав І. Глинський

Швагер 72

Ненатуральний набір 72

Чижі 73

Віктор Гомулицький

Сусідство. *Переклав М. Петренко* 73

Грізний вбивця. *Переклав М. Петренко* 73

Вольному воля. *Переклав В. Левицький* 73

Станіслав Виспянський

Переклав В. Лучук

«Про мистецтво судити навчили папугу...» 74

Анонімні фрашки ХІХ ст.

Переклав М. Петренко

До Миколая 74

Загроза світові 75

Про відносність часу 75

На могилу вдови 75

Протекція 75

Дивак 76

Нога і реклама 76

До Кордуня 76

Похорон скупого 76

Один і два 77

Пергамент 77

Заповіт 77

На поганого художника 77

Ян Леманський

Переклав М. Петренко

Філософи і панни 78

Самолюб 78

В'язниця і костьол 78

Лео Бельмонт

Переклав М. Петренко

Епіграма класична 79

Епіграма модерністська 79

На одного журналіста 79

Захоплений Шекспіром 79

Болеслав Лесьмян

Переклав В. Коптілов

«Чом свічок навколо стільки заясніло?» 80

Леопольд Стафф

Переклав І. Глинський

Міщанин 81

Королівство 81

Кривда 81

Вінцентій Жимовський

Переклав М. Петренко

Надгробок Новачинському 81

Теодорові Яську Хоїнському 82

Юліан Ейсмонд

Переклав М. Петренко

Пейзажний настрій 82

Марія Павликовська-Ясножевська

- * *La Prêcieuse. Переклав Д. Павличко* 83
- * *Корови. Переклав Д. Павличко* 83
- * *Лебідь. Переклав Д. Павличко* 83
- * *Ніка. Переклав Д. Павличко* 83
- * *Леви у клітці. Переклав В. Лучук* 84
- * *Нетля. Переклав В. Лучук* 84
- * *Жінка, яка чекає. Переклав В. Лучук* 84
- Мева. Переклав В. Лучук* 84
- Спека. Переклав В. Лучук* 84
- Міль. Переклав М. Петренко* 85
- Рак. Переклав М. Петренко* 85

Юліан Тувім

- * *Зітхання. Переклав Д. Павличко* 85
- Міністр і вистава. Переклав М. Петренко* 86
- Вовк і вівці. Переклав М. Петренко* 86
- Адвокати. Переклав В. Гжицький* 86
- Покоління. Переклав В. Гжицький* 87
- «Східці» Маяковського. Переклав І. Глинський* 87

Антоній Слоні́мський

Переклав М. Петренко

Чистота 88

Константин Ільдефонс Галчинський

Переклав І. Глинський

Провінційна літературна премія 88

Єжи Пачковський

Переклав М. Петренко

На тюремного ксьондза 89

Про свідоме материнство... 89

Тадеуш Голлендер

Переклав М. Петренко

До фрашки 89

Колеса котяться як звичайно 90

Про биті дороги 90

Німеччина знову вільна 90

Анонімні фрашки 1900—1935 років

Переклав М. Петренко

Добре славному 91

Мідь 91

Мови 91

Світло 91

Нові ідеї 92

Громадська несправедливість 92

Колись і тепер 92

Анонімні фрашки часів окупації

Переклав В. Лучук

Байка 93

Золоті думки 93

На мову Гітлера 93

Ян Бестер

Переклав М. Петренко

Про рецензентів 94

Богдан Бжезінський

- Дорогі. *Переклав В. Левицький* 94
Щирі люди. *Переклав В. Левицький* 94
«Він мав секретарку...» *Переклав В. Левицький* 94
Про деяких репортерів... *Переклав В. Левицький* 95
Казочка про хамелеона. *Переклав М. Петренко* 95
Юність і старість. *Переклав М. Петренко* 95
Фрашка еротична. *Переклав М. Петренко* 95

Ян Бжехва

- Переклав В. Левицький*
Осел та верблюди 96

Веслав Брудзінський

- Гендлярі. *Переклав М. Петренко* 96
Сатирику. *Переклав М. Петренко* 96
Парадокс. *Переклав В. Левицький* 96
Не забуває. *Переклав Ю. Кругляк* 97

Бенедикт Герц

- Переклав В. Левицький*
Про сміх 97
Вітчизна 97
Чарівливість старості 97
Квочка та каченята 98

Стефан Гжесьляк

- Переклав М. Петренко*
Хто важив... 98

Тадеуш Гіцгер

- Найбільше. *Переклав М. Петренко* 98
Усі з вадами. *Переклав М. Петренко* 98
Обережні. *Переклав М. Петренко* 99
Те саме. *Переклав М. Петренко* 99
Малий стрілець. *Переклав М. Петренко* 99
Найчастіше. *Переклав В. Гуцаленко* 99
Про деякі білі вірші. *Переклав І. Глинський* 99
Всесвітній мандрівник. *Переклав І. Глинський* 99
«Герой». *Переклав І. Глинський* 100
Фінал залицяльника. *Переклав І. Глинський* 100
Між п'явками. *Переклав І. Глинський* 100

Людвік Гурський

Переклав М. Петренко

- Умови 100
Про шляхові знаки 101
Мірило 101

Ян Гуща

- * Фрашка про себе. *Переклав М. Петренко* 101
Анти... *Переклав М. Петренко* 101
* А що у нас чуваті? *Переклав М. Петренко* 102
* На одного сатирика. *Переклав М. Петренко* 102
Годинна любов. *Переклав М. Петренко* 102
Замість рецензії на том поезії. *Переклав*
В. Левицький 102
Білому лисові. *Переклав В. Левицький* 102
Епітафія пнякові. *Переклав В. Левицький* 103

Вітольд Деглер

- «На виданні». *Переклав М. Петренко* 103
- * Жарти з ракурсом. *Переклав М. Петренко* 103
- «Передовик». *Переклав М. Петренко* 103
- «Самостійний». *Переклав М. Петренко* 104
- * Про твердолобих. *Переклав М. Петренко* 104
- Смерть плановика. *Переклав М. Петренко* 104
- * Закономірність. *Переклав М. Петренко* 104
- Жіночі примхи. *Переклав М. Петренко* 104
- Практична. *Переклав М. Петренко* 105
- Букетик руж. *Переклав М. Петренко* 105
- * Формаліст. *Переклав М. Петренко* 105
- Яка праця, така й плата... *Переклав*
М. Петренко 105
- Стиліст-шліфувальник. *Переклав І. Глинський* 105
- З парадоксів моди. *Переклав І. Глинський* 105
- Людина — стіл. *Переклав В. Левицький* 106
- У кожного свій смак. *Переклав В. Левицький* 106
- Ніс. *Переклав В. Левицький* 106
- Епігон. *Переклав В. Левицький* 106
- Цінитель творів мистецтва. *Переклав*
В. Левицький 106
- Нещасний випадок. *Переклав В. Гуцаленко* 107
- Самохвал. *Переклав В. Гуцаленко* 107
- Наклепник. *Переклав В. Гуцаленко* 107

Леонард Джевецький

- Буває й так... *Переклав І. Глинський* 107
- Зауваження. *Переклав І. Глинський* 107
- Інтелект. *Переклав М. Петренко* 108
- Епітафія шоферу. *Переклав М. Петренко* 108

Станіслав Ришард Добровольський

Переклав В. Лучук

Надія 108

Правдивість 109

Про святотатця 109

Анджей Доленговський

Переклав М. Петренко

Підлабузнику 109

Єжи Завадський

Переклав М. Петренко

Візія ХХІ століття 110

Маріан Залуцький

Переклав М. Петренко

Гаряче порозуміння 110

Розмова з друкарською машинкою 110

* Освіта 111

Шлюб 111

* Чому 111

Вітольд Зехентер

Панорама Кракова. *Переклав І. Глинський* 112

Кохання до кінця. *Переклав В. Левицький* 112

Песимісту. *Переклав В. Левицький* 112

Товстуну. *Переклав В. Левицький* 112

Поету. *Переклав В. Левицький* 112

Футболісту. *Переклав В. Левицький* 113

Співчуття. *Переклав В. Левицький* 113

- * На зупинці таксі. *Переклав М. Петренко* 113
- З фронту архітектури. *Переклав М. Петренко* 113
- На одного автора. *Переклав М. Петренко* 113
- На краківські вулиці. *Переклав М. Петренко* 113
- Перли. *Переклав М. Петренко* 114
- Мовчання та мова. *Переклав В. Гуцаленко* 114
- Чудова артистка. *Переклав В. Гуцаленко* 114

Лех Конопінський

- Що пливе. *Переклав М. Петренко* 114
- * Дуже вродливій. *Переклав М. Петренко* 115
- Скромність. *Переклав М. Петренко* 115
- На розпутті. *Переклав М. Петренко* 115
- Навернений. *Переклав М. Петренко* 115
- Ворог мужчин. *Переклав М. Петренко* 115
- Музиці. *Переклав В. Левицький* 116
- Небезпека. *Переклав В. Левицький* 116
- Теорема Піфагора. *Переклав В. Левицький* 116
- Оратор. *Переклав В. Левицький* 116
- Коли... *Переклав І. Глинський* 116
- Економіка кохання. *Переклав І. Глинський* 116
- Світогляд. *Переклав І. Глинський* 117
- Моя відвага. *Переклав І. Глинський* 117
- До дівчини в шубі. *Переклав М. Петренко* 117
- Що ладнає. *Переклав М. Петренко* 117
- В нестане... *Переклав М. Петренко* 117

Кароль Корд

- Туз. *Переклав В. Левицький* 118
- Службова шкала. *Переклав В. Левицький* 118

Гріх. *Переклав В. Левицький* 118

Без коментарів. *Переклав І. Глинський* 118

Про спритних. *Переклав І. Глинський* 118

Земовіт Кунінський

Про відповідальність. *Переклав Ю. Кругляк* 119

Соромлива. *Переклав І. Глинський* 119

Епітафія Колумба. *Переклав І. Глинський* 119

Леопольд Левін

Причина втіхи. *Переклав І. Глинський* 120

Раз козі смерть... *Переклав І. Глинський* 120

Гусяче перо. *Переклав В. Левицький* 120

Анонім. *Переклав В. Левицький* 120

Станіслав Єжи Лец

Про методи. *Переклав М. Петренко* 120

Полегшення. *Переклав М. Петренко* 121

* Трапляється. *Переклав М. Петренко* 121

Навпаки. *Переклав М. Петренко* 121

Надмірність. *Переклав М. Петренко* 121

Сорочка ближче до тіла. *Переклав М. Петренко* 121

Вказівка туристська. *Переклав М. Петренко* 121

В природі. *Переклав М. Петренко* 122

Про добре виховання. *Переклав М. Петренко* 122

Горох. *Переклав М. Петренко* 122

* Найважче. *Переклав М. Петренко* 122

А людина... *Переклав М. Петренко* 122

Інстинкт. *Переклав М. Петренко* 122

Дивно. *Переклав М. Петренко* 123

- Старі і Сузанна. *Переклав М. Петренко* 123
- Прохання. *Переклав М. Петренко* 123
- З точки зору гідролога. *Переклав М. Петренко* 123
- * Часто. *Переклав М. Петренко* 123
- Важко почути. *Переклав М. Петренко* 123
- До Єви. *Переклав М. Петренко* 124
- * Про наші дискусії літературні. *Переклав М. Петренко* 124
- * Буває. *Переклав М. Петренко* 124
- Про життєвий рівень. *Переклав М. Петренко* 124
- А може... *Переклав М. Петренко* 124
- Хто в полоні... *Переклав М. Петренко* 124
- Подумайте. *Переклав М. Петренко* 125
- Про нашу поезію. *Переклав І. Глинський* 125
- Добродій Ікс. *Переклав І. Глинський* 125
- Неантагоністичні протиріччя. *Переклав І. Глинський* 125
- Класифікація. *Переклав І. Глинський* 126
- Культура. *Переклав І. Глинський* 126
- Про сатиру. *Переклав І. Глинський* 126
- Дивуюсь я... *Переклав А. Глушак* 126
- Куди ведуть дороги? *Переклав А. Глушак* 127
- Фрашка скептична. *Переклав А. Глушак* 127
- Тренуйте дикцію або слух. *Переклав А. Глушак* 127
- Вершина. *Переклав А. Глушак* 127
- Запізніла інформація. *Переклав А. Глушак* 127
- Відповідь Гамлетові. *Переклав А. Глушак* 127
- Уже. *Переклав Р. Доценко* 128
- Про облудника. *Переклав Р. Доценко* 128
- Про чистоту. *Переклав Р. Доценко* 128

- Під одним дахом. *Переклав Р. Доценко* 128
Про органи слуху. *Переклав Р. Доценко* 128
«Весна, літо, осінь, зима...» *Переклав Р. Доценко* 128
Про чесноту. *Переклав Р. Доценко* 129
Так і ні. *Переклав Р. Доценко* 129
Думка фізика. *Переклав Р. Доценко* 129
Про Данте. *Переклав Р. Доценко* 129
Припис. *Переклав Р. Доценко* 129
Згадка. *Переклав Р. Доценко* 129
Правило естетики. *Переклав Р. Доценко* 130
Вперед. *Переклав Р. Доценко* 130
Туга за людьми. *Переклав Р. Доценко* 130
Не роби. *Переклав Р. Доценко* 130

Єжи Літвінюк

- * Як живе... *Переклав Д. Павличко* 131
- * Чотиривимірні і скорі... *Переклав Д. Павличко* 131
- Про погоду. *Переклав І. Глинський* 131

Олександр Малішевський

Переклав І. Глинський

Про трамваї 132

Антоній Маріанович

- * Загадка. *Переклав М. Петренко* 132
- Про одну п'єсу. *Переклав М. Петренко* 132
- * Про віяння. *Переклав М. Петренко* 133
- Злочин і кара. *Переклав В. Левицький* 133
- Риб'яча кар'єра. *Переклав В. Левицький* 133
- Роздуми. *Переклав В. Левицький* 133

- Зичення колегам. *Переклав В. Левицький* 133
Поетична еліта. *Переклав В. Левицький* 134
Відважна миша. *Переклав І. Глинський* 134
Мавпа-художниця. *Переклав І. Глинський* 134

Лех Некраш

Переклав І. Глинський

- Пенсіонерство 135
Поступ 135
Інтерв'ю 135
Самокритика 135
Проблема 135
Veni, vidi, vici 136

Казімеж Новак

Переклав І. Глинський

- Про картини одного автора 136

Анджей Новіцький

Переклав І. Глинський

- До тих, хто читає фразки 136

Ян Болеслав Ожуг

Переклав М. Петренко

- Наказ творцям пустопорожніх віршів 137

Леон Пастернак

Переклав М. Петренко

- * Лише... (I—II) 137
* Прищ 138

Моїм недругам 138

* Зустріч 138

Маріан Пехаль

Переклав В. Левицький

Філософ-ідеаліст 139

Причина паніки 139

Сцена та життя 139

Різниця 139

Пегас графомана 140

Ігор Сікірицький

На початкуючу поетесу Анну. *Переклав*

М. Петренко 140

На гонорову поетесу. *Переклав М. Петренко* 140

Про куцях. *Переклав М. Петренко* 141

Проблема поясу цнотливості. *Переклав*

М. Петренко 141

Про одного фрашкаря. *Переклав І. Глинський* 141

Збігнев Скупінський

Єві. *Переклав В. Левицький* 141

Пустка. *Переклав В. Левицький* 141

Туди й назад. *Переклав І. Глинський* 142

Про рекламу. *Переклав І. Глинський* 142

На згадку. *Переклав І. Глинський* 142

Уміння жити. *Переклав І. Глинський* 142

Поправка. *Переклав М. Петренко* 142

Влодзімеж Слободнік

- Моралістика. *Переклав В. Левицький* 143
Подвійна вистава. *Переклав І. Глинський* 143
Славолюбна зозуля. *Переклав І. Глинський* 143

Казімеж Слядевський

- Часом... *Переклав І. Глинський* 144
Про миття рук. *Переклав В. Гуцаленко* 144

Влодзімеж Сцісловський

- Діяч-чарівник. *Переклав М. Петренко* 144
Про одного. *Переклав М. Петренко* 144
* Потрібне запитання. *Переклав М. Петренко* 145
* Міра росту. *Переклав М. Петренко* 145
* Перевтілення. *Переклав М. Петренко* 145
* Ворожити перед судом. *Переклав*
М. Петренко 145
Про одного критика. *Переклав І. Глинський* 145
Пава. *Переклав І. Глинський* 145
Конкурс. *Переклав І. Глинський* 146
Прекрасний оратор. *Переклав І. Глинський* 146
Взаємозв'язок. *Переклав І. Глинський* 146
Громадська думка. *Переклав І. Глинський* 146
Богатир. *Переклав І. Глинський* 146
Документ. *Переклав І. Глинський* 146
Джентльмен. *Переклав І. Глинський* 147
Заступник. *Переклав І. Глинський* 147
Хто проти? *Переклав І. Глинський* 147

Тадеуш Фанграт

Про ріпку та індивідуаліста. *Переклав*

М. Петренко 148

Пересторога. *Переклав М. Петренко* 148

* Пляма. *Переклав М. Петренко* 148

Правда. *Переклав М. Петренко* 148

* Слимакові. *Переклав М. Петренко* 148

Подружжя у злагоді. *Переклав М. Петренко* 149

Найважче. *Переклав І. Глинський* 149

Пріятель. *Переклав І. Глинський* 149

Кредо сатирика. *Переклав І. Глинський* 149

Стефан Хмельницький

Переклав М. Годованець

Сатирик і лікар 150

Правда про правду 150

Кар'єрист 150

Поправка до протоколу 150

Ура-перший 151

Про запізнювачів 151

Доля рецензента 151

Спритний над спритними 151

Рятуйте від таких 151

Чванливий пан 152

Чнтач впріс 152

Любіть без дозволу 152

Краще гроші 152

Амур на курорті 152

Невеличка поправка 153

Забудькувата жінка	153
Непорозуміння	153
Застереження	154
Журналіст на периферії	154
До діяча	154
Чванько	154
Совість	155
Дурному недогода	155

Ян Чарний

Як на кого. <i>Переклав М. Петренко</i>	155
Точка зору. <i>Переклав М. Петренко</i>	156
«Патріот». <i>Переклав М. Петренко</i>	156
Істинна торжествує. <i>Переклав М. Петренко</i>	156
На одного художника. <i>Переклав М. Петренко</i>	156
Відбиток у дзеркалі. <i>Переклав М. Петренко</i>	156
Коли... <i>Переклав М. Петренко</i>	156
Мистецтво перевтілення. <i>Переклав І. Глинський</i>	157
Хор. <i>Переклав Ю. Кругляк</i>	157
Про осла. <i>Переклав В. Левицький</i>	157
Диспутант. <i>Переклав В. Левицький</i>	157
Як соловейко про троянду. <i>Переклав В. Левицький</i>	157
Інтерв'ю. <i>Переклав В. Левицький</i>	158
Інтелектуальна розмова. <i>Переклав В. Левицький</i>	158

Ян Ізидор Штаудингер

- * Зубате листя. *Переклав М. Петренко* 158
- Заспокоєння. *Переклав М. Петренко* 158
- Маршрут. *Переклав М. Петренко* 159
- Покірне телятко. *Переклав І. Глинський* 159
- Підбір сільських кадрів. *Переклав І. Глинський* 159
- Я. *Переклав І. Глинський* 159
- Шмаркаторому. *Переклав І. Глинський* 159
- Достаток. *Переклав В. Левицький* 159
- Преподобниця. *Переклав В. Левицький* 160
- Трагедія бика. *Переклав В. Левицький* 160

Литературно-художественное
издание

ПОЛЬСКИЕ ФРАШКИ

Сборник

С польского

Составитель

Иван Николаевич Лозинский

Киев, издательство
художественной литературы «Дніпро»
На украинском языке

Художне оформлення *О. М. Андрюшук*
Художній редактор *Я. М. Яковенко*
Технічний редактор *Л. М. Смолянюк*
Коректори *О. С. Зінченко, О. З. Кондратова*

ИБ № 4779

Здано до складання 23.01.90.

Підписано до друку 10.05.90.

Формат 70×90¹/₃₂. Папір друкарський № 1.

Гарнітура літературна. Друк високий.

Умовн. друк. арк. 7,02. Умовн. фарбовідб. 14,186.

Обл.-внд. арк. 5,662.

Тираж 16 000 пр. Зам. 0—29. Ціна 70 к.

**Видавництво
художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.**

**Книжкова фабрика
«Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.**

П53 **Польські фрашки: Збірник: Пер. з пол.**
Упоряд. і авт. передм. І. М. Лозинський.—
К.: Дніпро, 1990.— 188 с.
ISBN 5-308-00752-7

Це видання — перша спроба представити в одній книжці зразки польських фрашок (коротких сатирико-гумористичних віршів) від XVI ст. до наших днів в перекладах українською мовою.

П 4703010200—209 209.90
М205(04)—90

ББК 84.4П

